Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадуьл 1923 шера дениз ◆ ЕРА, 5 октябрь, 1972 шу. ◆ № 190 (8280). Мах 2 кап.

Шалин районан «Шалинский» совхозан цхьоьалгIа отделене гурахь дуь ка бола клаташ чуйина доаллине долаяш лаьтта хьаьи а деш ахе.

Оахам дина а леш техниках бизан лийка нйбелга вIашIIехь-лаьжхед шиге. ХIара кIантIате-хача лаьттенца дукхагIа тIоадая юсс, хьалхагIа хул из. Цудухьа бераьга шиг тIабахийта оахам дей бе отделене механизаторан.

Наьха балхацарь моральни материальни базы собахкхдар гIулакхаш ду. Хаинахьа бол бIайха клача дIахьу кхай тIе боахкхараштa. Доагор кхоачаделча, трактор, кхьяр ехача IальмаIе саха сарцагIа йоагIа кхиьча латта технически гIонна йола машинаш. Цудухьа укх сагоча хаиа балха оасарле лакха йолаш къахьег механизатораша.

Гуракь хуьча ка болча клаташта хийчо е болабелча дена механизатораща кхьа хьожача социалистически яхье хьалхара мотий лелаеш хьажагIа трактонист Ломакин Александр. Дийнахь 4,5 гектар лаьтта ахa моз ка лоаеш но оах 8—10 гектар. Долача тIара хьича ши норма кхоачашде цо. Укх кампанегIа хуш кхоачаш а гам кхьчарна бола хьалхан а хьина хIаттай.

СУРТА ТIА: Ломакин Александр лаьтта оахаш ва.

И. ГЛИЕВА тексти сурта.

СОЦИАЛИЗМИ, КУЛЬТУРЕИ, IИЛМЕИ КЪОАСТАЛУРГДАЦ

Литература турпалаш, культура хьехкалдардаш — миттa бола кахай сийлахьча Путиловски — Кировски завода къахьегамхой. Литературни образий прототипаш карех кIеьаша хиьайаб, дукхабарш моаш ба Iилмаш художественни творчествоца гIулакх доагIаш. Предприяте бахлонна юкъе ба металлашта обработка яра тхорех даьча книжкой автораш, изобретенеш яра темалий дай, живописании публицисташи, поэташи артисташи.

Цхьа завода вахарцарча цу факташа къаьтта хьагучадьлар социализма шорашца СССР хьаль 50 шу дизаре бодача кашка культурни вехаре хиина доккхий хувцадамаш.

Ате Вашар советски халкъ дунен тIа эгаре дукхагIа книжкаш деш дола халкъ дьлаьрга, кIальта вай Даьллее театрашка ашон, концертна залашкек библиотекашкек эшахьдолий дунен тIа хьалхара моттиг яккхарга [illegible]. Сийлахь-боккхача Октябра хьалха Росси бохча халкъ 78 процент хIаиа бин хьиш е деша а е ма хIаьиш бадар. Къьостта хала хьаб дой хьакий йосташкарча районашка. Йоазуь-дешар хаа пиркалашта юкъе 0,6, таджикашта — 0,5, туркменашта — 0,7, узбекашта — 1,6 процент мара даьар, 48 къоман вайб бохаш лаьар. Царизма къадьегамхой боахабеча бохалела лаьлкъ йолча талампаста шинъ дIалкьрдар, даьр дуьйаро техдараш IатIеш. Цуп технико — экономическое тIелабиехлар къы а кIашгара. Дукхамохьта хьы де хIайха доаяяш хетар из лорарга а. 1905 шера хьона укра кхьа даьаш Росси европейски даьх тIа массала а даь ша дола ка хкоамаьсба 120 шу даьаш, Кавказе Сибирехь — 400, кIаьта Туркестанехь бора 4,600 шу даьаш.

Коммунистически парте йараIар ур хоззиалистически хьемаш. Сийлахь-боккхачча Октябрь ко дахача хIанта-хьаьш социальни хуьвцамаш, культура бархъе болча республикаш хьой лебангIара сово лаххийра дукхаре хьалхахьадаламанхта цинъ хьабайдаран сердалонга ре-лаш ша, доьали оъхна культурх дукхабаьлла.

Социализма культуран къоастадургдаш Сийлахь-боккхача Октябре ктора тхъь болохор, хIаьта, хьостайбаш культурни революцина шодро хинъ бийлаш, кIаьта культурни революции не социалистически хувцамашца дачъа лоархIаморча хьалех ца! хилар.

Коммунистически партес не хьалхарлага В. И. Ленин бойхьнйн хьалхой — пачхальккъа [illegible] лаьхьарча денощка [illegible] культурни революции [illegible] социализм хьалхара [illegible] деч хачар [illegible] [illegible]. Ленин ца хар дIадайбарча кружока куратайко. Средние Азин гIаларче районера денхарла, партия хьалхон Днепростройн Магнитага хьалхарий, ЧОНа санаркой бIузой, коммунистийшахь бахьал [illegible] сана мах бай, кIаьта хьалита латта тIа «Тхо — рабран да, рабаш — тхо [illegible]» [illegible] доагIаш кьахаран [illegible] хIара [illegible]. 1919 шера [illegible] В. И. Ленина хьаьа: «Халкъа деррагача сацаран [illegible] культуран [illegible] кIаьта вошаш [illegible] [illegible] — [illegible] дегIа[illegible] хIара [illegible] хуьлура [illegible] [illegible] хIаьта хIаьхча тIахьагIа сага [illegible] [illegible] в курган [illegible] средствами [illegible] средствами. СССР хьалхий Коммунистически партие [illegible] де Ленина курга [illegible] хIаьта вай [illegible] [illegible] демократически культура хьахилара. Из белгала в марксизма-ленинизма тешаме хилара, партийности народности, революционни гуманизм йолаш, патриотически интернационалиш идеалаш вIашх тарьеш хилярна. ДIалахьа замай духоан рузьахар харадерзадара дерда тIа хьахуш ма. нйомо ихьана чIоагIъю лерда коммунистически идеалаш. Ший чулоацам социалистически формага доллача къамани йола советски культура дегIаух вай Даьхен деррагача халкъаша творчески вIаши гIулакхаш доладеш вIаши дикача оагIорахье IаткъаIа. Из вегIахьанта шораьа нехъ тIа дIадоад, кIаьта цун деррагача доккъоьва башха дика толамаш а дахьад.

ССР Союзе хIинай дуйи тIа хьалха латта Iилмаш деракех ца!. Нагахьа совна революци хьалхадьарча Росси еррага а 290 Iилма учреждение 11,6 эзар Iилма боккхо хилвале, хIинз цу тайпарча учреждений дукхад 5 хазридь тIехьаьннай, кIаьта Iилма боллой дуккаа I миллион сат в.

Вайнига Iилмах тIа-тIа дукхагIа кулаш латт юкъарча доаца хIаиа хьалара общества низ. Ларда тIоза хуцадмай цун географии структурой. ХIара сомзаш республика хьахиньай дегIаеца Iилма - тохкама учреждений сеть, хьайа Iилмой академии, СССР АН филиалаш бола беш е цхьайолча автономни республикашка. Шерра дIьалах отраслевой Iилма. Предприятешкаш Iилма - производственни объединенехки тохкама подразделенеш дукхагIа кулаш латт.

Советски Iилма низ болаш дегIадар, не коммунизм хьалъра кортигерча лардех ца! доарIаеча Коммунистически партен Советски пачхьалкхенон массаза а терхаш доаттабар да. Естественни истора чу къаьлта оагIонаш хиларца дIалаллад лаьттан хьалхара искусственни спутник хIийтара, пилотировать дем хьалхара оьет космосе яр, цIеча садкъой автоматически станцина Бетта тIа, Венера тIа, Марсагахьа дах хьаьхаш.

ХIанзарча хала белгалдоалаш царагIдаьние кIаьна хилар атомии энергех машаре пайда эцара юкъе вай Iилмахоша дикьа дакъа. Советски Iилмага хьалхара хьаьне вэрнош в термоядерни синтеза проблемаш къасточа, хьхча дукхача лоарх!ачера достамаш.

ССР Союзах хинной халкъа юкъайе образоваан опил дунен тIа эгара хьалхара моха. ДIадахача дешара шера кьахара деррагача тайпаша чувьша 80,2 миллион сат вар вай. 1966—1970 шш, кийчавь лакхерен юкъара специальнии образовани йола 7 миллионад соргIа специалист. НийсагIча пятилетка йаллуш а болх беча на-хах 65,3 процент лакхерон юкъерон (йоьзан йина йоакъ) образовани йолаш бар. Цу деррагечка керда тоаонаш хьаа Iилма - техникиски прогресса гонмаш сихъе, коммунизм хьалъехъ орьйа мазань йлара.

СССР дикагIча культура моха ба. Советски Iадале хьа а дийала къахьегамхой тIахкача йиш йолаш дIеттадар искусства деррага рузкъаш. Социализм йолаш эттара хьалха шой йоазув кхьача 40-чей соагIча народностама, литература арадуьла 72, кIаьта радиошшаш ш 66 СССР халкъий меттала.

Советски нах культура белгалш «чуьваьа» Iац, шоаш а хьаа цуъ башха дика тамаш. Халкъа художественни творчество вай хахара белгалдаьчеь ма! хинна дIаяттал. Вешарашха йоза къаьхаш культурни дIаьхой хинной литературни искусствани ціз хоъача прошлядерсшма. Деррагача дунен тIа чIоаг!а та лоаш бе СССР творчий духовни творчества даьхаш. Дезвза дешарча меттала арадаьхад 2 эзар соргIа йолча совенски литературой книжкаш, цар произведенешта кепает этташ дерча дакъол деххарча межкаьхъ. Советски Iилмахойн культура доттлашка тIехьарча шорашка дакъа доаваш ба 50-шей тIех йолча дунен халкъашта юкъерча конгрессашкаш конференцешка.

Советски литературагахь йола тер кадьаша боках хаааш да цуна бейсмаха тIа коммунизма машарен, демократия социальни прогрессан идеалаш дIахъааь хиьаш, хIаьта не шо хьаьхой къьхатарра бекъаш доттагIаш хилиш. Ленински йоагIаш поллитика югналарр хьаьхай масаа хьнар.

КПСС XXIV съезда исторически решенешш советски культуран дерагIаран хьалкхенца, хьалха образованин культуран кьорда горизонташ. Парте Iилма техникски прогресс верх! коммунизма материально-технически база кьорда лоттера рычаг. Цо дIалех Iилма фундаментальни тохкамаш дIалаь [illegible] Iилма-технически прогресса эгара лоарх!аморча [illegible] достамашта Iилмахой [illegible] тохкама тIехьаттаргга.

Партешта [illegible] чIоагIагIа [illegible] Iилмаш [illegible] хьахоргмалгом [illegible] хIара Iилмах [illegible] хьехьалю дна бохьа [illegible] [illegible] хьаь, [illegible] даха, пайдане дIацуссам ро, шохо [illegible] хьадехара хьаь.

Из [illegible] хIаьа нох хьотта КПСС XXIV съезда сетадаь: «IИЛМА, ТОХКАМА РЕВОЛЮЦЕНА КАРАГIДАХНАР ВОАХАМА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ СИСТЕМА ТОЛАШАГIА ХИЛАРЦА ОРГАНИЧЕСКИ ДУВЗ[illegible]», аьна деккхо [illegible].

Сагн [illegible] а багIоража дегIаваре парте лард! [illegible] чуваша [illegible] деррагача гIулакхах къоастаде [illegible] йола дакъа, «Культуре, образование, общественни сакхетама, чура дегIабаьчка нах хилара лакха боарам ве хилча коммунизм хьае йиш эц, эмаш йола материально-технически база ц! хилча хьае йиш йоадаш савна»,—хьадцоь Л. И. Брежнева КПСС ЦК парте XXIV съезда дача Отчетни доклада тIа. НийсагIча пятилетке кхоачашде дахкIа а халкъа образовани социалистически культуран дIало а масса а оагIорахьара дегIайоалара шерра программа. Оттадада кагий нах оррагIзоьнахьарча юкъарча образованета болалага чандашла, лакхерен юкъера специальни образовани йола 9 миллион гаргга специалист арахьий. ДIахо дегIайоагIаргья шеоть, [illegible] гIулакх, телевиденеи, радио, литературен искусствои, чIоагIъеш я культура учреждений материально-техническо лара.

Цуна дукхалиня ай культурно - просветительни учреждений, хьахарлой, литература искусствай деятелей мехка общественно - политически вахарера лоарIам, Уж докхарйола ба коммунизм хьалъара аIанаш хьнарон де дезара тIеаррашь дIайоаеийта, петилетна белгадара деххараш кхоачашдара гIо да, интернационалистически пропагандаа ший хамахьсн, хьахлан, эффективни духьала е, паха юкъе социализмах, советски вахарах. коммунизм хьалъарах дола бакъдар хаакьа, кIаьта из тешашевш, къаьгон, дIахкхетаргволча тайпарен де а деза.

Советски общественни строе чIоагIаша вшш хьакъоастадургдоацаш дувзадеша да Iилмаи образоваи прогрессаца, накха культурни боараш лакхбаран. КIаьта советски общественни строй е а в цу гIулахха эггара оьтув болашагIа дола хьалаш хьадор. Партен халкъен йоаххоно дегаш уроттадаь Iилма деятелаш, культура мастераш, халкъа образовани белхлой СССР хьаьь 50 шу далара вакъабола мерехаш творчески толамашца.

(3-ча октябрера «Правда» передовица).

Ка яйла хьа

Грозненски района № 2 болча овощемолочни совхоза механизаторски курсаш хьейкIлача дукха байкьалха кхалнах дIаязбелар даша. Цига царна хьехаш хилар йоккха балха опыти лакха говзалш йола бригадир М. Зубов, инженераш В. Яковлевин, С. Золотарев. Дика теоретически практически знанеш елар цар курсашка ладувгIаш хиннараштa. Цар уж Iомабир трактор, кхьйола эрттбоахама техника лелае, кхача тIае.

Шоаш дешалургдоалаш, техника езаш болга хьахьекхар вейнальта кхалнаха. ТIехдика дешаш чакхьалар Курбанова Малаист.

—Механизатора болх хьаеад сийдолаши бе. Цудухьа дукхабезь сона из. ДIахо йолача хана кхай наха а лакха хьуекхам кхеба карагIдаргдолга маIача наха дIакойтаргда аз, — йоаь Курбанова Малаисата. Везаш кипайнача бин ха тIа ка яйла хьа. Малаист, хьина доаша бакъха лое.

Л. РУДСКИЙ.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Ейски района «Искра» хьача халхоте дуга чуеача болх беш я «Колос» аха лерда комбайнаш. Царех ца! волаш ва Юрченко Владимир. ХIара гектара тIара 50 центнер кIай даат — кистал да эгара хьалха ма ахьдар.

СУРТА ТIА: хьалхалуьтача комбайнера Юрченко Владимира «Социалистически яхьа отличник» аха РСФСР юрта боахама министерства хьачон дIалуш ва колхоза председатель Дейнега Григорий.

Ю. ШИВЕЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАЬКХА ХАМ БЕ

Маьхх—вай вахара ирх, ирах да. Цун кхоьбе дехкарийла йа хIара саг. Вайна диядала йиш яц тIом хиина хаха шераш — дийнахь шин салтечуьна цхьа сухарь мара ца кхоачаш хинна ха. Сона дика дагадоагIа ялт ца хьийкха 1921 шу. Меиах эттар вай мехка массе моттигашка. Цхьабакъда, из хала ха хьы юха йоагIаргйоацаш дIаяхай. ХIанз, вай мехк рузкъах хьалйола ба. Вай мехкара дукхагIа йоха республикаш Кировера кхеъ йиъ пачхахьалкхана кхаьйола хIара шера ялат «чуверш» а. КIаьта а цу лаьттав бернаьча берий хана доло хIара саг сий деш, хьурмат деш хуттонна гIулакх вIаштIехьдаккха дина вай.

Со дIахьга вела, кхгамы бераш удаш лийначь хана деш хайхаб сона маьхка чIогIагга, кIи хана, хьажкIай буртигга мах. Шаахка дагара хьац сена кор бехама на маьхх йоацаш дIха лаьмха ха.

Ма чам болаш ла-кх ялат дика хьийкъача шера кIайча хьокрах тхона пайос бод севсабий еш хиина йIайха маьхх.

Вай тхамо бойя а вайцу вай-на [illegible] хьаш ца беш бола мах. КIеога бац вай республике колхана лелаш хьаьхарч, жIалеш, котамаш, кхьметтел доехаш тIалхарка маьхх жIеш кхоайош бола ма.

Дукха да бехашаш сох гIоалха Карпенко Степанш «Грознефть» объединенне кантора юхе гIоала чIехдьаьча хьадоагIаш дор. Шаьхка дIаьхьаьча бIаргайбо тхона сена лаьттача автомашина кIай маьхха чIогIнагаш яцаш. Дерта халахийтар из ялат кичча дина да беш лелаадах.

Хьы цхьаькха кисай а доайле безам бин са. 23—24 сентябре шин дийнахь Сержень - Юрта «Лесник» яхача турбазе салайдаза хилар тхо. Тха доанаш цига салоIаш тайп-тайпарча организацешкара, предприятешкара 700 сагяр. Хаг мол бахкхача хIаао ше ахина дIа-хьа кхайса шир турбаза кое маькха чIогIнагаш, кхьйола продукташ. Юргаца хьо ухача кIалеша йоьача чIогIнагIа сов а малаш дIа-хьа, мох дедеча котам тIа в лурзаш уюйр хлеш бола ялат.

Цун соргIа цхьайцна йоа вах хIаиа дизз бобьча салфетка мойтел маькха чIогIнагаца кулгаш а шIендеш дIаухар.

Маьхх — вай вахара ирх, ирах да. Цун кхоьбе дехкарийла ва хIара саг.

А. ТИМЦЕНКО.

[illegible]

СОВЕТСКО-МАЛАЙЗИЙСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

2 октябре Кремле переговораш хилар СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина Малайзе Премьер-Министра Тун Абдул Разакан юкъе.

ДоттагIал долча хьалашка переговораш йолча хана дийнар советско - малайзийски гIулакхаш дIахо дегIадолладарен чIоагIдарен дешаш а кIаьта миттa мина а оагIонна хьалл долаш йолх дунен халкъашта юкъера лоархIамегIара проблемаш а.

Переговораш ьча советски оагIонгахьара дакъа лаьцар СССР арахьарча торгонла министра Н. С. Патоличева, СССР кхьача мехкашкарча гIулакхий министра хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова, СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамашта йолча Пачхахьалкхен Комитета председатела хьалхарча заместитела И. В. Архипова, СССР кхьача мехкашкарча гIулакхий министра заместитела Н. П. Фирюбина, Малайзерча Советски Союза посола В. И. Кузнецова, СССР МИД-а къулба-малхбоален Азе Отдела заведующа С. С. Немчина.

Малайзийски оагIонгахьара дакъа лаьцар Малайзе МИД-а генеральни секретара Зайтон Ибрагим Ахмеда, Советски Союзерча Малайзе посола Тенгку Нга Махамеда, премьер-министра департаментерча экономически планировани отдела генеральни директора Тон Ле Хона, премьер-министра политикагIчерча помощника Зайн Азраи.

(ТАСС).

СССР ХЬАЯЬ 50 ШУ ДИЗАРА ХЕТАДУ

МОСКВЕ ХИННА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ВIАШАГIКХЕТАР

Советски дозаол дохьарен вIашагIкхетар дIадоладелар Москве 3 октябре. Советски Союз хьаь 50 шу дизара хетадь дар из.

Союзий Цен Колонни зале гулбелар дунен 70 пачхахьалкхенера Советски Союзацарча доттагIала общественни кулгалхойн активисташ, дозаол дехьарча мехкашкарча доттагIала 60 общественни хьалхара бахьа боккхий советски Iилмахой, пачхахьалкхен, общественни деятелаш, культурни искусствани белхлой, производствен хьалха латтараш.

Гулбеннарша чIоагIа тIоараш а деттааш тIаийцар дозаол дехьарча СССР-дарча доттагIала общественни анналий а советски общественносте а дунен халкъашта юкъарча вIашагIкхетаре хьакъа доацаршка КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета цIерагIа дийта моашаш. Моашана тексти Iойийшар КПСС ЦК Политбюро членаша кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева.

ВIашагIкхийтарча дакъа доаладаьхка моашаш хеттоаш москвачий цIерагIа къамаьл дир Моссоветан исполкома председатела хьалхарча заместитела Н. Б. Пащенос.

«СССР хьалра деррагдунен исторически лоархIами халкъий машар, доттагIал, социальни прогресс бахьаш долаш леттабеча къовсаме доаца дакъен» яха доклад йир доттагIала советски обществай Союза президиума председатела, «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» яхача Дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лауреате Н. В. Попова.

Партен Советски правительствай боккхен чоалхаен болх барах, хьаний дешак йола ленински программа кхоачашъяра тIадерзадаь массе оагIорахьара цар пачхахьалкхача гIулакхех хьахинняр да СССР хьалр. Советски Союза сийлахь юбилей белгал а йоаккхаш, Коммунистически парте, дукхача къамех латтача вай пачхахьалкхен берригача къахьегамхоша лерраIа чакхйеах ленински традици — дахь дамачуч ирагаш а ец, оттаро хьалха терхаш тIабераьбу тахайарчен кхоанарчен дий дехкарашта. ДIахо коммунизм хьалъара йоккха плана тIаийцар КПСС XXIV съездо. Цу тIа оттадаьд пачхараша йолча советски республикех хIарало массе оагIорахьара дегIайоалъелга а купна пхьалдий мехкара къаманаш народностий дIахо тIа-тIа дукхагIа гаргахуллалга а. Съезде Отчетни доклад ше еш КПСС ЦК Генеральни секретара пошкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад уж гаргахулите социалистически къаний культурни дегIахаара къаний божжалонашь лаьрхIа терхалтьча хьалаша хулаш хилар. Берригча вай Союза юкъера хьалюатта сана, миттa из хьалулийтача йолча республикех хIаране хьахтан а дами терхаххар — миттa да цу дола парте политика миIах.

Докладчика дIахо белгалдаьккхар, СССР-е коммунизм хьалъелга халкъий машар, кхерамзе, паргIато бахьан долаш доаттабоча къовсама гIулакхах дIахадо йиш ца хилар. Из шаьра хьагуш да вай партен пачхахьалкхенон деррагача дунен халкъашта юкъе чакхдоахача гIулакхашкара, КПСС XXIV съездо белгалбаьча арахьарча политически цхьакъа тIара. Халкъий машар, паргIато, кхерамзе боккъенца доаваш йола политика лелаа аьнка васкет даьд Ленина. Из берригача советски наха дег тIара хьалоаоашшин йоваш къеабальеш а.

Премешка ше къамаьл дир польски - советски доттагIала Общества Бертгерча правление председатела, сейма депутата Ян Шиндлика хьакхайкадо. Тахан социализмо, цун котлюонашен карагIдувхарашен хIанзарча дунен деррага вахар хьалпоаттадеш хилар, вай замах чулоацам уж хилар. ХIанзарча дунен тIа, Iалар ю, боккъонца бакъ дола хIаиа да, социализмаи прогрессаи хьалалатта из Советски Союз хилькаген, йолгеи, хургIолгеи.

Оратора белгалдаьккхар, сагатагIа йола проблемаш къоастаеча хана мий дакъе. польски коммунисташ массаза а Советски Союза практически опыт тIагара хьаIомаду хилар. Шоай деррагача гIуллакхаш цар хьалхе лаьа СССР-ен Польшаи, шина а мехка халкъий чIоагIлуш йолча цхьоагIон ленински принципашкара.

Болгаро - советски доттагIала Деррагхальа комитета председатела, «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» йолча дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лауреате Пола Драгоечевас аьнар: «Тхо, болгараш, кIоашта дог тайнца да, Советски Союзаца доттагIал ца хилча боккъонца бола демократически болаш, боккъонца вола прогрессивни деятель хила йиш ца хилараx. Болгарона дика лоархI СССР-цара доттагIал».

Сийлахь - боккхача Октябре лерина IарIий мехкашкара къамий - кортахулхалаш болаша дакъа чуча оагIорахьара вланиш еш хилараx дийнар «Алжир — СССР» яхача доттагIала общества президента, Революционни совета члена, пачхахьалкхен министра Шериф Белькасема.

Вьетнамски делегацена корта хьаттача — Советски Союзерча ДРВ посола Во Тхук Донги белгалдаьккхар, СССР хьалр сийлахь - боккхача Ленинаш сийлахьа ленински партен хьакий политика бакха-хина хотаде хилар.

Премешка миттa къамаьлаш дир германо - советски доттагIала Общества президента, ГДР Халкъа палата депутата Лотар Больца, «Италия — СССР» яхача обществе генеральни секретара, сенатора Джелазио Адамоле, кхычар.

(ТАСС).

КОСМОС КАРАЕРЗАЕРАШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

Советски Союзе эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник сигаладийта 15 шу дузаш СССР авиационни спорта Федерацие Бюрос баьча сонамагIа С. П. Королева цIерагIа медаль еннай Iилмахой, конструкторий, космонавтий, общественни деятелий, журналистий йоккхача группана. Из соргIат деннад царна авиации космонавтикен дегIайоаллеча дакъа даларах, космически арен авиации техникен тохкача а караерзаеча а Советски Союза карагIдулларашта пропаганда ярах.

Ю. А. Гагарина цIерагIа дипломаш еннай сагон автоматически дехкаш йола сигал гIоала лела космически аппараташ а цу дакъе эггара хьалхара искусственни спутник а хьадра проект оттаеча, хьаеча, сигалйохийтача дакъьлоацаш хиннача вай мехка Iилмахой, конструкторий, инженерий, болхлой коллективашта.

(ТАСС).

Н. В. ПОДГОРНЕ МАЛАЙЗЕ ПРЕМЬЕР-МИНИСТР ТУН АБДУЛ РАЗАК ТIАЭЦАР

3 октябре Советски правительства вехарах официальни визитa тIа вена СССР-е вола Малайзе премьер - министр Тун Абдул Разак 3 октябре тIаийцар СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне.

ДоттагIал долча хьалашка хиннача беседаш йолча хана дийцар Советски Союзаи Малайзеи юкъера гIулакхаш дIахо дегIадоаладара дешаш а кIаьта миттa шиъна а мехкa хьалт долаш йола дунен халкъашта юкъера лоархIамегIара проблемаш а.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТКОМА ТЕРКАМ — КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА

Гуми[illegible] депо [illegible] декхарш [illegible] дарна хилла, депо белхалоша, инженерно-техническа белхалоша юкъара къахьегама дисциплина чIагIъяра гIуллакх.

Парткома заседанешкахь уж дагахь каст-каста хуьл. Иштта вовраш хиннача заседанехь ладийгIар эксплуатаци цеха партоорганизацин секретарна Г. Г. Вагунов цу цеха профсоюзни комитета предсе[illegible] за [illegible]. Парткомо белгалдаьккхар цеха профкомо а, партоорганизацио а цеха белхалойн идейни кхетам болхбар, къахьегама дисциплина чIагIъяран болх мела лелабелга. Цудухьа коллективе каст-каста цуьнга нийслу къахьегама дисциплина телхаеш.

Парткомо декхарийла йир цеха партийни профсоюзни организацешна белхалоша юкъара социалистически дисциплина тоаяра. Малар мелаваша, прогульщикашна, бракоделаша лира къовсам оттабелга кIалийдар царгара. Цул тIехьагIа эксплуатаци цеха партийни белхалойн собранеш хилар. Цига белгалдаьккхар коллектива юкъара идейни кхетам лакхбара гIуллакх массане декхар долга. Къахьегама дисциплина телхаярна зуьзаленна баьцнаш тоххилга тIаднилар профкома.

Миттьаь мара шиЙ дерІ хIалахьа уз могаш малар а менна балха вера машинист Ташилин. Цу дийнахь балха дIатІа а ца вутем шоллагIиа дийнахь цехкома заседание хийцер Ташилина гIуллакх. Нийса кхел йир заседани гулбеннараша машиниста. Тепловоз лелабина бокъо йоцуш висар цо — кхеча Іаьржача балха ваьийтар. Сов дукха къарахъа тIекъабаларах цу тайпана шоай балха Іолохбю машинист Н. Е. Востонов, машиниста гIончий И. Я. Калинин, А. Г. Новосельцев.

Берригаь локомотивни бригадашна вІашагІьехкай партийни группеш. Цар а дуьц шоай собранешкахь къахьегама дисциплина тоаяра гІуллакх.

Август бетта локомотивни бригада коммунистий собрани хилар. Партгрупоргаша Пашенко, Гладарева, Горина, Антипенкос шоаш къамельаш дош къахьегамен производственни дисциплина телхаечен каст-каста малар мелачен машинистий гIончий болча Хвостелан Жорников бехк бир.

Кхьеча шиЙ заседание парткомо дийцар депо ерригаче коллектива юкъара къахьегамен производственни дисциплина кхоачашъярах дола дош.

Цул тIехьагIа цу гIулакха хетаhь бергигаче депо белхлой профсоюзни конференци хилар. Конференце хиначар ладийгIар «Пазазаш лелара къерамален бокъонаш кхоачашъяри белхлой къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяри» яхача месткома председателя доп. Шатова доча докладага.

Конференцие дакъа лаьцараша шоай къамельашка белгалдаьккхар производственни бокъонаш телхаечарна шерра къовсам шарж[illegible] бевзлга. Къахьегама бокъонаш телхаераш, шоашта тIаднала декхар кхоачаш ца дераш, коллектива сий доалдераш вайна юкъе хила йиш яц, аьхар ораторашa.

Къахьегаммкой дисциплина массена теркама кIала лоттаьаш я ремонтни цеха пор. Крымов секретарь вола партоорганизаци а. Шоай заседание партбюро цехаш дийцар цехера къахьегама дисциплиниен технологически режими кхоачашьяра гIуллакх.

Гучадаьлар къахьегама а, производствени а дисциплина телхаечарна юкъе коммунисташ а нийсалга. Масала Болмсков, Висков, Новиков, Шимаров, Жуков, Датаев. Смутнев производственни бокъонаш телхаярах цьаццаьнгашта партийни аьзыскаенш бо-

[illegible] Коммунистий [illegible] [illegible] партор [illegible] тIакха [illegible] [illegible] пайдана боацача [illegible].

Цу [illegible] гIулакх [illegible] [illegible]. Цар [illegible] [illegible] гIалат [illegible]. Масала, коммунистий [illegible] [illegible] малар [illegible] [illegible] тIехьдугуш [illegible] Салов Дмитрий [illegible] гIулакх [illegible] [illegible] коммунистий [illegible] жоп [illegible] слесарь С. Гладарева а.

Партийни, профсоюзни комсомольски организацей орган я «Локомотив» яха пенгазет. Цох болгIача тайпара пайда эц парторганизацес. Везам болаш йийцар дукха ха йоацаш араьлина пенгазета аргIанера номер. Цу тIа бекн бен бувнар каст-каста малараш мелаш, производствени дисциплина телхаеш бола профилактически цеха слесараш Даттаев Іабдул, Молчанов Алексей цеха кертера механик Г. Шаин, машиниста гIонча Х. Буцигов.

«Локомотив» пенгазета номер тIа вувлаш вар машиниста гIонча Ю. Зелинский. Дукха къаракъ меларах белгалваьккхавар из пенгазета. Цеха профкома заседане йийцар из заметка. Цахкомо выговор я луш кхы гIалат ваала бахьара дIавоаккхаргволга дIахайтар цунга.

Ремонтни цеха хова кийчъь я «Калочка» яха сатирически листок. Цуи заголовка кIал кадаь дар «пар доалу вай сий» яха лелаш. ДIахо азьвай малара тIехьабаьна лелавар цIераш. Уж ба ремонтни цеха белхлой: Зайцев Иван, Елизаров Геналий, Адушев Александр, Осмаев Нажмудди, Илларионов Владимир.

ХIаьта эксплуатаци цеха арахоьлача «Метлас» долча тайпара дийцав цеха болхлочо Скларова мел лелядаь вадий доаца гIулакхаш. Цхьан хана дина болхло лоархIаш хиннв нов. Скларов, къаракъа тIехьа ма аьалинга цхьаккхача хIамма шин воацаш висар. Скларовна цкъа а шоаза а къамельи хилар. ХIаьта а хIама хиланзар. ТIаккха машиниста дIа а ваьккха тепловоза тIа машиниста гIончала ваххийтар. Цу гIулакха а кхетаяннзар. ДIахо а малар юкъаов тиганзар Скларова. ТIаккха цехкома аьча рашенеIа тепловоза машиниста бокъо дIа а яьккха слесаралла болх бе вахийтар из.

Депо парторганизацес бокъха теркам тIабехийт къахьегама дисциплина телхаерашта моральни, материальни Іоаткъам бера оагIонгахьа. Парторганизацис массо хана хьожаш я администраци материальни фонда аьхара гIулакхага. Къахьегама, производствени дисциплина телхаераш, бракоделаш, прогульщикаш, маларш мелаш цаха сеобаьниераш премиальни соагIатех боах.

Цу тайпара гIалат гучадаларах премиальни соагIат воацаш висар профилактически цеха слесараш А. Плещаков, А. Крылов, С. Гладарев, йоахал телача цеха слесарь нов. Мавлютов. Цу дерригие а хикха кIезигбаьб къахьегама а, производствени а бокъонаш телхераш, къаракъаш мелараш.

Депо коллективо пачхьалкхен планаш кхоачашьяра хIана шерра социалистически аьх йоаржаь къахьег. Мухьаш дIа - юза кхалъара укх шера 8 бетта план тIеххоачашъяьй коллективо. Масала, планал соагIа 2.205.216 тонн мухь дIа-юха бихьаб тепловозий машиниста. Цул соагIа 1.881 тонн дизельни дечгор кходаьд. кхоачашъяьй тепловозашта ремонт яра план а.

И. АСТАХОВ,
«ЦIе байракх» яхача гудермесски газета редактора заместитель.

ПОЛИТДЕШАРА ХЬАЛХАРЧА ЗАНЯТЕШКАРА

КОРТА А БОЛАШ ГIУЛАКХ ДIАДОЛАДАЬД

Грозненски бурундеттача управлене политдешара ерригача хьеньашка дика кийчо аь дIадоладелар дешара хаада шу. 2 октябре цар аь [illegible] дийнагь «СССР хьаь 50 шу дизар бегалдаьккхара оьх кийчонехь» бола КПСС ЦК сецац Іомабер хеталь яр. Из сецан Іомабеш райттеш чахххьаьлар [illegible] — ленински хардий 5 школе, 2 семинарски группе, 6 [illegible] политкаола, 8 коммунистически къахьегама школь, 3 [illegible] [illegible] 5 болхалоттан лааьрIачча [illegible] школашка.

Хьанха а хова [illegible] по[illegible] дешa [illegible] цу дийнахь 500 соагIа сar, цу лаькъе 160 коммунист а волаш.

ЛоархIаме исторически событи — СССР-и Нохч-ГIалгIай автономен 50 шу дуза цIей гарга [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Іемае [illegible]. Из дика хьагайтар [illegible]: Цудухьа ерриг [illegible] занятеш лакхача идейно-теоретически боарамe чакхъяьлар. Из иштта хилар соахкара шу чаккхоалашие а 1972 — 1973 дешара шу дика дIадоладара управлене партийни комитето, профсоюза групкомо, управлене кулгалхоша цу гIулакха йоккхо ялнда. Боккха теркам тIабахийтабар пропагандистий кадраш кийчъяра. Пропагандисташ хьахаржара а, уж Іомабара а докхха невхъостал дир тхона КПСС обкома политпросвещени Шемо, парте Ленински райкомо. Цига а, хIаьта иштта управлене а болх беш хиннача курсашка Іомаенр 45 пропагандист. Цо йиш хилий[illegible]

[illegible] хIара [illegible] школен [illegible] пропагандист оттане. [illegible] [illegible] пропагандисташ бахьан [illegible] [illegible] [illegible] дешара [illegible] дика [illegible] [illegible] [illegible] дешара шу [illegible] дIадоладе аьтеув баьлар тха.

Корта бола къамаьл дешн лахувгIарашa шерра дакъа лоацаш чаккхаьлар занятеш управленерча юкхьанцарча политкоже. Цар пропагандист проектносметни группа начальник, коммунист Р. В. Смолхов ва. Массане безаме ладийгIар СССР хьаь 50 шу дизара хетальча беседага, дукхахчар конспекташ дийр. Школе дIаяхьача тхьаь сатем тхьоста венавар занятe. Пропагандист къамаьл дах ваьлча те[illegible]

[illegible] [illegible] хIар[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] идейно-теоретически боарамe чакхъяьлар [illegible] занятеш [illegible] истории [illegible] [illegible] группе (пропагандист управлене кертера энергетик, коммунист Г. А. Дубровин), производственни обслуживание базерча коммунистически къахьегама школе (пропагандист А. Н. Ахаев), РИТС-2 белхлоша йолча экономически школе (пропагандист инженер-геолог Н. А. Полежаева), иштта кхычахь.

Цу шу белгала да кулгахой, гIулакхерча аьхa, белхлой экономически дешар шерра доаржадарца. Из дешар вIаштIехьдаккхара тхе шера лаьрхIа перспективе [illegible] [illegible] экономически [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] управлене партийни [illegible] Д. И. Комышенко.

Партийни [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] дешара [illegible] [illegible] лоаттабелга, пропагандисташтех экономически школай кулгалхоштех эшаш дола новкъостал лоаттаделга, хIара занятеш пайда лушш ладувгIарий идейни боарам лакхбеши хулга Iалашделга. ХIанза из декхар ваха лерттIа кхоачашдарга хьежна мара управлене балха хьакхамаш лакха хилa йиш йоацилга дика кхетадеш а да тхo.

М. КОДЗОЕВ,
Грозненски бурундеттача балхий управлене партиени секретара заместитель.

КАГИРХОЙ ЛЕНИНСКИ УРОКЕ

Сунженски района комсомольцаши кагирхойн масса оагIонтахьара дика кийчбенна лакхьабаьхкар кердача политически дешара шера. Цу дийнахь 5.500 кагирхо вар «Ленински урок» яхача хьалхарча занятега ладувгIаш. ХIаьта царна дешар вIаштIехьдоаккхаш 670 пропагандист вар.

ЛерттIа кийчо яь гулбелар шоай хьалхарча занятe XX партсъезда цIерагIча колхоза нагий наьхи мехкарийн. Уж вар 32 сar.

«СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономии хьаь 50 шу дизара сийна кийчо еча юкхьанцарча комсомольски организаце лоацача дакъах» яха доклад йир колхоза комсомольски организаце секретара Чернов Виктора.

ШоллагIа доклад йир пропагандиста Ручица Петрос. Цун доклад «СССР хьаяр — дерригача дунен исторически лоархIам» яхаш яр.

Докладаш йийшачух тIехьагIа къамаьлаш дир механизатораша Гупалов Василе, Григорьев Владимира, колхоза гидротехника Калинчев Николая, кхычар.

И. ДЖАНТИМИРОВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома агитпропа заведующи.

КХЫ А ДИКАГIА ДЕШАРГДА

Орджоникидзевски района совхозашка, организацешка, предприятешка, учреждешка политически, экономически дешара шу дIадоладелав.

Керда дешара шу долалуш хьалхарча занятe гулбелав «Назрановский» совхозерча марксизма-ленинизма лардий школа ладувгIараш.

Цу совхоза шига дешаш 10 баттэ, ПаргIачо, сатийна а совхоза директора кабинете. Из хьалагIа шу да уж укх помещене гулду. Совхоза парткома секретара Картоев Мухьмада массанна дагадал дийцар керда дешара шу.

ТIаккха гулбеннараша хьалхашка къамаьл дир района дакъIаолча пропагандиста, совхоза директора коммуниста нов. Албогачиева. Доклад[illegible] белгалдаь[illegible] дIадоахача дешара шера хиннa занятеш дика чакхъяьлаш хиннилга. ХIаьта каттахьа мара сar тIехьа ца кхаш, массане а дешара шу шоай политически вяшо дешар лакхъеш чакхдаккхалгe.

— Са тешаш ва, — аьлар пропагандиста шиЙ къамаьла чакхдолаш, — укх кердача дешара шера марксизма-ленинизма философе шоллагIа дакъа — исторически материализм а вай кIеззига Іомаергхьярах.

ДIаьло пропагандиста нов. Албогачиева гулбеннараша дика кхетаргIолча тайпара йийцар «СССР хьаяр — Сийлахь-боккхача Октябре гIулакх хьалара чIоагIдаре хиа тема. Пропагандисте дийшаш дIаязддеш бар ладувгIараш. Цул тIехьагIа хаттараш а деш дош доахаш шерра къамаьл хилар.

ТIехьара нов. Албогачиева ладувгIараш тIаьнйийцар СССР-и Нохч-ГIалгIай автономии хьаь 50 шу дизара сийна «Назрановский» совхоза къахьегамхоша тIаийна социалистически декхараш оагIа кхоачашдара оарцагIбоаларa. ХIаьта уж лакхен бехктоххьи доаха хоьш да. Цудухьа хIаране ниэи хьацара тIадахийта къахьего дезаргда.

И. СМИРНОВ.

КОМСОМОЛЬЦАША ШОАЙ ЗНАНЕШ ЛАКХЪЮ

Политпроса дешара керда шу долалуча дийнахь Ачхой-Мартана районе 924 комсомолеца кагирхой чувоагIаш бола 15 кружоки 4 семинари болх бе болелар.

Района колхозашкара, организацешкара, предприятешкара, учрежденешкара бер[illegible] [illegible] бац аьнна комсомо[illegible] [illegible] хойн 2-ча октябре [illegible] «Ленински урок» луш хиннача 100 [illegible] волча пропагандистага [illegible] вар.

ЛоархIаме а [illegible] кIоарга болаш а [illegible] хьалхашка [illegible] йийше локциш, докладаш. Масала, «Тхо патриоташ, интернационалисташ да», «Коммунистически морале лардаш» яха темаш йолаш яр уж. Тха района дикагIчарех цаI лоархIаш я «Цветных стержней» [illegible] комсомольски организаци. Со цига вар цу сарахьа [illegible], цIаьхь яр дешар[illegible] занятеш е эзе помещенеш. [illegible] тIехьа ца боалаш баьхкар комсомольцаши кагирхойн [illegible] хьалхарча занятe. Вернига 17 сar [illegible] [illegible] [illegible] ладугIа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] юкхьанцарча [illegible] [illegible] организаце секретара Саидов Салмана «В. И. Ленина биографи» яха доклад йир комсомольцашта.

Цул тIехьагIа доаш а эцаш къамьлаш дир завода электрикаши, комсомольцаша Мирзабеков ИбрахIима, Саидов Шелита, завода дикагIа йолча прессовщица, комсомолка Исраилова Марьям. Иштта, дукхачар дакъа а лоацаш лакхача идейно-теоретически боарамe чаккхьяьлар занятеш района комсомольски политпроса ерригача кружокашка.

Р. СИБАНКАЕВ,
ВЛКСМ Ачхой-Мартана района секретарь.

ХЬОКХАМ ТЕЛ

КIалара [illegible] [illegible] стогометчаша [illegible] аргIаш [illegible] Сулейна, Саидов [illegible] [illegible] [illegible] Тамар [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

ГIалашдерашта хIанз хьадаьр накъаларгдолга.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа йоагIаш аьла пачкаех етта лафеташ хьатIеух шурий, товарни ферме. Массанена а бе болх хул, хьаьа хIама доаш висац цхьанхха a.

Гудермеса района «Дружба» колхоза дикагIболча механизаторех цаI ва Мачигов Дилсолта. Ферме доакъар хьатIакхухьаш, ва из хIанз. ШиЙ болх бовзарца, бевзаш хьабарца, эшшача моллагIчоа а гIо де, оагIув хьаллаца кийча волаши Іамерваь хиларие ерригача колхоза шиЙ сий дайт Дилсолтас. — Эггара дикагIйола профессии малагIа я?—аьнна хаттача хIамай шиЙ доалахьевчох сапна дог лазалга хьаьхьаш цу масела.

Са къамаьл хилар Мачигоца. ШиЙ лаьца дувва дукха тIера ваь ва/ Цхьабакъда, боккхагIболча шиЙ новкъостех дика дош аьл-кийча ва из. Бокхача ба/ эзаша йоах по цар цIераш. Бокъалдар аьдца, сийда доагIаш механизатораш ба Хатаев, Ханахмедов, кхыбараш. Бакъдар аьлча, Ханахмедов хIанз пенсе вахав. Цхьабакъда, шийна дезаденна, дерригa вахар дIаденна гIулакх иштта, етта дуталеш. Мачигов Дилсолта хьайна, цу Iомабав Дилсолта Ханахмедов хIанз [illegible] къахьегаш ба.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] лоIалта тIехьашка а тетта [illegible] хоза хьайбаша доагIар [illegible] деча эттара хьаьнгера [illegible] лоацаш ва Мачигов Дилсолта.

Дика производственни хилараЙ тарра дика общественни а ва Мачигов. Цох тешаш бенначa новкъостама совхоза партбюро членалла хержав Дилсолта. ХIанта но шиЙх бенна тешам бовбеш. Къахьегамe, кхы мел долча дикача гIулакхашна шиЙгара масале тал ца новкъостамта.

И. ДЖАМАЛОВ.

Электротрализация чаккъьаьрий дерашага сароловраш да Волгоградски водохранилище. Саратовски райбытовобслужиате дIахахьачей укх шера чаккъьаьрий лушш шкъерча бIаргарагIа йола кхоь бот. Федотов Владимир капитан йолча герех кхьанне — комсомольско-молодежни экипажа къаьлий дукха доладича депо 17 тонн чаккъьаьрий лийхад. Из заданеш кхы ах дуккагIа да.

СУРТА ТIА: [illegible] [illegible].
Ю. НАБАТОВА сур.
ТАСС фотохроника.

СССР ХЬАЯЬ 50 ШУ ДИЗАРГА

ХАЛКЪИЙ-ВЕЖАРИЙ ДЕЗАЛЕ

Т. У. УСУБАЛИЕВ,
Киргизе Компарте ЦК хьалхара секретарь.

1922 шера 30 декабре социалистически къамаш дIаоттара истоpe чухь сийлахь-доккха ди а долаш дусаргда дик. Цу дийнахь Советий эггара хьалхарча Ерриг-союзни съезде хьакхийкадаьд дуьне тIа эггара хьалхара, 1917 шерча октябре а тIехьа ехка кийча далъьача вежарашха цхьана гIолдакхаш леладара лардаш йоагIача тайпара чIоагIъль дIаоттам йола пачхьалкхе хьахилар.

В. И. Ленина бокъонца кхоч а яь, чакхьдьдай Коммунистически парте хьаьий политика принципаш. Сийлахь-боккхача баьчча ниекдаш хьалхе-а лелаеш, керда пачхьалкхен лоаттам дIахо ергIабаккаш тоабу парте, коммунизм баьхьа долаш лоаттабеча къовсаме дерригача халкъий низащи лаIама вIашагIа а деттaш. Вай Даьхе кхача къамашта санна, кирганашта а халкъ серделонга, культурaга, хьазата дита бола кхоллама низ а хиниа дIаэттаддеж вежарашка дола деттагIали СССР халкъий дезале вIашц ду новкъосталл.

Социализмага боача наьхьа тIа киргизски халкъа къастта лоархIаме дар Средни Азерча халкъашца эрсий классой Туркестана Советски Iаьдал оттадар дукха цIаьада лоаттабаьча къовсаме хьа-хинна цхьоагIо эрсий пролетарнатаца тоссавдар. Из цхьоагIо дIахо чIоагIлуш хьандай коллективизацеш хьалхарча пятилеткайи шераlка, керда вахар хьалдеча шерашка. Талант, кIоарга интернационализм йолаш, шийна бола аьттув ца лехаш массаза а новкъосталла кийча хилaро — эрсий халкъах доахача цу дерригача башха-дикача гIулакхаша киргизашта ниче доккха сий лаьккхадиун.

СССР дерригача халкъашцара киргизски халкъа йохаргйоала цхьоагIо тезхаь Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема халача шерашка. Эрсашца, украинашца, хазахашка белоруссашца цхьана — СССР иттаж кхьча къамнйя народностийн вахалаша цхьана — мостагIчох лийтаб киргизаш, шоай сийлахь-боккха социалистически Дай-мохк лорабеш. ТIема иккхьатара ца хиларах Москвана юхе вийнача 28 панфиловца юкъе Киргизера бIухой а хиннаб.

Таханарча Киргизе, СССР ерригача республикашца а санна, ерригача пачхьалкхен юкъарча бIаргчача цхьан планагIа дегIа а хьаш, дикаа дакъа лоаш коммунизм хьаьлечa. Дааьен хIама тоадар дукха Iалама руккьвай Iалманен техникамен карагIдарьхьараш дIа а телаш. ШиЙ аргIаш-не Киргизстано а кхьча республикашкара хьайго экономика тулаше дегIакхулара хилавза арт нел йолца хIамаш—бедаьи гIашдой материалаши машинаш а кердагIа йола оборудованя а, удобренеш халкъа эша тоараш.

ВIашн нийсдарцa доаз долла хIама. Масеаха хьайра, кIор болаш масеаха лоадамбоаца шоацхал, юртбоахама бедаь чакхйоада аккустарни мастерсш. ЙиЙ доаккха заводаш из — кхь 20-гIа шерай долалуча юхье тха хинна ерригa «индустрия». ХIанз республика доалахь а чIоагIа дегIаена промышленность, цо хьаьо автоматически линеши станокаши, юртбоахама машинаш, электроника, электротехнически, медицински приборанш, бавзхьаш, кога гIяос.

Киргизе шиЙ станокаши машинаш кхухьайт ерригача республикашка хIона ахьхьийтаь аьнна. Дуьнен рынке эггара дикагIа я Фрунзе цIерагIча Каламжайски сурьмяной комбината продукци. Республике хьайй шиЙ горнорудни мехкальттан промышленность. Алхха баркIагIча пятилеткa шерашка боле бе йоленнай 40 йоккха предприяте. Цу пхе шера 83 процент дукхагIа хиний арахеца промышленни продукци.

Революци яхалехь кхьметтал фатагенаш летаю ламра а доккха хIама деташ яр жаIун юрте. Таханара Киргизи — массе метте электрофикаци ць яхай. ТIаккхача эггара халагIа йолча чIожешка, лоамий бовхьамашка гIолла тIа бовхаш йолх высоковольтни линей опораш. Чотьяь вергарашц лукха йоккхий энергетически ресурсаш йоаь массача ловмашкера доагIача хинех. Царех цхьанне тIа Нарына тIа хIахале а болх бе йоленнаьй хIанз Средни Азе болх бенарел йоккхагIйола Уч-Курганский Ат-Башински гидроэлектростанцеш. хьалхь йоалаш латт йоккха гидроэнергетически узел — Токтогульски ГЭС, укх пятилетке хьалье йолаергъа цхьаькха цхьа гидростанци — Куржайски.

Льтта леладара йоккха еешт йолаш долча халкъий викалаша — эрсаша, украинаша, узбекаша, къичар — хьалха ареашка гIолла баьнца лийначарна вовкъбеетал хьаь богъонца бола кхай гвзанташ а хинна дIаотта. Шекара свеклай, боамбе, тхьамкий, эфиродаьтташ доахача а кхыча а юртбоахама культурай лакха хьувхьам тел тха кхаша. Колхозийн совхозийн Iулашца цкьа миллион гаргга бежаш нтт миллион соагIа жан да. ХIара шера дукхагIа чIоагIду колхозийн совхозийн производства материально техническа база. ХIанз республик юрта боахаме болх беш я 45 эзар трактор (15 гоара нна бараш лаьрхIача), культураш чуэца 8 эзар сонгIа тайп-тайпара комбайнаш, 16 эзар соагIа грузовой автомобилаш.

ТIа-тIа дукхагIа товаш дикагIа йолаши рентабельни хулаш доагIа Киргизе юрта боахама долкъаш — лаьтта леладори хьайбаш леладери. Из — мехка юрта боахам дегIакхулара Советски Союза Коммунистически партеи цул ленински ЦК-асн Iалманца бекь бавь никъ лелабера хьазонагIа хинa ма доагIара хьахинна хIама. Цу дакъе тIехбаьна боккхача лоархIаме хинний массанена а дагайоагIаш йола КПСС ЦК мартовски (1965 шу) Пленума решенаш а дар лерда тIа вIаштIехьдаькха юртбоахама производствана стимулировани яра тIадералдьа практически гIулакхаш а.

В. И. Ленина декретагIа 1918 шера Туркестане хий диллара бахашта хьахожадьадар 50 миллион сом, цу дакъе Чуйски атагIаача лаьтташка хий диллара тохьал дукха аьча а долаш. 1924 шера вна а ирригаци гIулакхашта доаца лоархIаш 108 эзар сом кхьайн Киргизега пачхьалкхентара — цу хенаца нийсалена кIезига ахча лацар из. Из тайпа новкъостал цераггера шерага доккхагIа хулар.

Эггара хьалхара доккха кхоал — Чуйски шовкахалагIча шерашка даьккхар халкъа гIерса методагIа. Цу хана декь боарам боаццаш йоккхий хинний ирригационни балхий масштабаш. Масала, лакхе йийца Токтогульски гидроэнергетически узел хьаийшача. Лакха сурт теха ьлчен водохранилища хьалийза ьлчен хий гIорга бIаьш эзараш гектараш долча декъачен хий кIезига долчен лаьттащ тIа.

ХIанз Киргизе хьаллъай иттаж йоккхий водохранилищаш хий дехкаш дола лаьтташ 900 эзар гектарага дIаккхьарда. Энергетически ираш санна вIашка йоалаьй йоккхагIйола ирригационни системаш. Дуккхача мехкий Iалмахоша чIоагIа теркам тIабохийташ я республика Iалма-тоххама институташка кийчъь каналашта автоматически кулгалдара элементаш. ШиЙ тайпана Октотокойски водохранилище хьаллъьча Киргизе ирригатоций опытах пайда яйцаб Асуански плотина хьальеча хана.

«Экономически, социально - политически, культурни дегIаахара боарамаш нийсдаря айдаря СССР ерригача республикай [illegible] [illegible] ce оагIоахьарен прогресс хилара лоархIаме фактор я [illegible] дIаэттад. Вежарашха йолча цхьоагIоне, хIаралла цIанкъа а [illegible] лаяннача тайпара, ше [illegible] хьаделладенай Советски пачхьалкхех дерригача къамий народностийн кхолламаш дешыба инаш, творчески хьинар, таланташ», йоах «Советски Социалистически Республикай Союз хьаь 50 шу дизарах» болча КПСС ЦК сецан тIа.

Бакъдув, уж диалектически шоайла вIашн юкъасина процессаш я — халкъа духовни вахар экономика тIа-тIа дукхагIа дегIаухаши чIоагIлуши ца хилча тоадала йиш йоацаш мо мара, дерригача халкъа образовании культурен дегIа ца еча прогресс хила йиш яц экономика дегIаярa дерригача доахъошка.

Хоши да, хьалха а шиЙ къамаи йоазув я, е профессиональни искусство а йоацаш хиннa, бероггаш а хIана бац аьнна бола нах йоазув-дешар па ховш хиннa Киргизи, культура гIулакха бIаьш шедеш ше тIехьайнсa хилар дIа а лаьккха, дукхагIа дегIадьлкхача халкъашта нийсса дIаэттадга. Из де йира хиннаца советски строй йолча хана мара, вежарашха долча дерригача халкъаша а эттара хьалха — эрсий халкъо а интернациональни новкъостал дича мара.

ТIехьаьина воккхача просветителa Кунанбаев Абая шиЙ хана Туркестане юкхьанца дена бахам хьабоагIача наха лаьхIа яздаьд: «Эрсий культурех искусствон Iамеа, вахарга вугаш дола дIагIа да шоаца яз. Нагахьа сайна из шуга хьаккха, вахар аттагIа хургда шун...» Цудухьа киргизаша чIоагIа безам тIабаха Іомаьай из ЛИенна парте Туркестане баккийта хиннача эрсий интеллигенцe лекагIболча викалашхара, коммунисташкара. Массаза а тIехьайнса лаьттача моае эттара хьалхара школашке дешара заведенеш, художественни студеш а театраш а. Iалма-тоххама учрежденеш, национальни кадраш хьехархой хьехархой кадраш хьалхаи — из дакха дIаьна, киргизски халкъа дIахо духовно тоадалар а санна, дерригача советски халкъаша шоашта болча аьттов дукха доацаш хамаьоша дечa новкъосталца дувзаденна да.

ХIанзара Киргизи — массаша а йоазув-дешар ховш вола край. ХIара юрта, хIора лаьле я киргизски, эрсий, цхьадолча кхыча меттала хьеIаш йола школаш. Массанега а юкъара образовании йоаккхийтаж я, общеобразовательни школашка дешаш дагIа ворхI бIаь эзар соагIа бер, кхоьтхьа эзар гаргга — профессионально-технически училищашка. Ийс вузо, 36 техникумо юкъерта специальни дешара заведенех 170 специальностех бола специалисташ кийчбу. Ма дерра аьлча Киргизстане вала ерриг [illegible] вола сaг дешаш ва.

Хьалхарийнай Iалъамате дукха къамаи кадраш. ХIара эзар саьгара юкъерах лаккхерех образовани йолаш вола 52 специалист. Къаман кадраш Iалъмате дукха кийчъеш хилар геттара дика хьахьоах укх масале, нагахьа санна 1960—61 дешара шера республикий вузашкарчен техникумашкарчен дешара ерригача формаша 35 эзар сar чулаьца хиннaвале, хIанз из цифра 90 эзарнега дIаккхаьчай. Тоххама организацешкех вузашкен къаьнеганий ва 6200 соагIа Iалмаш болхло, цу дакъе шиь эзар гаргга Iалмай кандидати доктори. Шоаштъе итт шу гаргга ха хьалагIа мара йоазув дьа ца хиннача республикий хIанз болх беш я 64 Iалма-тоххама учреждени чулоацаш бола шиЙ Iалмай Академи.

Дунен арене яьхай киргизий къамаи искусство. Дот гIоздонкхаш долча СССР халкъа артистка Б. Бейшеналиевай халкъараша, массе метте къобалдаь тIа[illegible]

САЙ РЕСПУБЛИКАХ ДОЛА ДОШ

ШИЙНА эттара дукхаг1а шен сил ше волча къамашна вешен фусам да г1иллалдай санна, вай девиташ ч1оаг1а г1ад а дуташ, доккха ц1ей доссаргда со шу чакхдолаш х1ара советски сага ц1аг1а. 30-ча декабре 50 шу дув, къаьтарра шийса бескъонаш болаш долча шоай ло1амерча б1аь сов1а къаман вошаллий нахчахьалде — СССР в1ашаг1ъалла. Берригача советски вовда юкъара ц1ей да ю.

Цу доккхача ц1ей хьаьдахьа ловзбе а ленински къаман политика хотъалар хьайкале а довг1аш санна, цул бутт хьалха, кхы цаьхьаьа, а деза да довг1а укх шера къаьстта вай республике бахача дукхачо къамех болча накъа — 30-ча ноябре 50 шу дув Нохч - Г1алг1айчен автономе.

СССР хьань 50 шу дизар санна дола дуьне [illegible] гаргга кхачьача хана ше хьаьбенача кхьаьа юкахьокх х1ара советски сег. Из хаьоний а толаний а никъ геттара къоастабел [illegible] КПСС Центральни Комитета «Советски Социалистически Республикаш Союз хьань 50 шу дизара кийча ярал» болча сецам т1а. Цу сецамо уйла айт соллаш хиннача а, толам доккха а, [illegible] хургдолчу а.

Хьанара уйла [illegible] эттара кхьача дагайол лаг1ацна т1ехьа лаг1а довккхаш, толамо т1ехьа толам бовккхаш, фуннаг1а т1ехьара к1еакха а чак на доалийташ вай хьадоалладь Коммунистически парти, дог довг1а дуйна дагъара боалал ала.

Дега боккха кхаь хулаш сег г1овзоцийхаш дола дорда хоамаш наст-наста холаш, махьа дехкха х1ама хозача а саго дуккха тамаш да еш [illegible] х1ама вай дезар. Ингчача, цаьна доладаг1а шийна дагадар, хьаьккха х1ама къойчи ца хьош, [illegible] сайна, берригача вахага д1адуваш.

Вайна доай са ма дукха боа.
[illegible]
Б1арг ма хаьача баьржа [illegible]
Совсарг1аро беннаш [illegible]
Халча [illegible] доллаш мел дар,
Байна гона по, хьа а дийнан.
Т1ера [illegible] бедала [illegible]

Ма доги — вай социалистически Даьхе а. Цхьабакъда, ниттта дукхаеста [illegible] Даьхен [illegible] къаьстта дукхаг1а дог д1аухь, кхм мел [illegible] моттиг хул сага. Цу тайпара са моттиг Нохч - Г1алг1айче я. Сонае тхьамаш хийда да къонал кхийста, са вахара оала боалла, сона дийи дагахьа латта хьанcва Нохч - Г1алг1айче. Цудухьа са а [illegible] вай республикех [illegible]

[illegible] са болча социалистически Даьхех — СССР-ах в1ашаг1 [illegible]

вай хьехсоро Нохч - Г1алг1айче, цхьабакъда, кхийна халдъынцда, эттара хьалда довккхача, даг к1ейнача, хьаькъалерча эрсий хьакъада вошала а ветта, цар новкъосталца 1алаьмате дохкий х1амаш карагIдаьнила республика къахьегамхоште, турпала г1о бахкхаб хьалх1оаддахьа.

Укх ах б1аь шера вай вахаре хиннача хувцамаш а ленински къамий политика нийса чакхъяхарах дахийна беркат а, дикаг1а кхетадееннда д1аяххача наьчахьа заман а цхьа - иш доаш хьала. Из ма х1ана вай мехка бачаха нахах дукхаж а дукхаг1дарош советски хана хьалханйха, д1айхача къамана заман барча «1аттайн» шоашта б1аргаговза нах хилар. Мадика да из хала заман царна б1арга ца вийне, цул 1аьшл царна ца кхьача.

Хьаьнала кхь а хьегаш шорц хьалла х1амаш бахкача пахка дог хьаста, цар сай дала х1ама довцаш ха яр из. Кхе, меца бахар нах. Халла мара дезалла дал пхьор в1аштIехьдаккха цил ца кхоачаш, селла торо йовцаш бар дуккха а дукхаг1дараш. Лазараш дукха д[illegible]. Нах дукха болаш, къаьстта бераш.

Вайнах массаза а хиннаб гонала къамацца машаре бахара т1анкуьш. Вай даьша хозахета ахкадаш, шийгара цхьаккха зада доала х1ама б1арга ца дайташ эттара дукхаг1а лоравеза [illegible] Цхьабакъда, ца чакхдоалла дадар хьалхарча хана. Цхьанцца прогрессийка ц1ур а беллаш, къамашта юкъе доллаш г1еттадора пачхахьо 1оаллал хьаьлашан цар духьалдаь.

АХ б1аь шу хьалха СССР в1ашаг1болалча хана вай мехка, фуя т1а чо мо мара, в1алла довцаш а хиина, цул т1ехьарча шерашка хьахиина х1амаш геттара дукха да тахацарча вай вахаре. Царех да хьахе метталара доаш - йоазув, литература, школаш, театраш, клубаш, библиотекаш, берий учреждениеш, больницаш, ниттта дукха кхьдараш.

Сона шийна дагадовг1а Советски 1алам доаккхача юкхь а т1еннь вай [illegible] моттига яр. Толаро к1иенхаш а йолаш, в1ана [illegible] довлаш а долаш, дукхха даваш [illegible] болла [illegible] лаьтара мальчаш, [illegible]

Хьаьта х1ана?

Х1ара вийна х1ара юрта б1арагу, дукхаг1дараш ц1ена кирпичашк[illegible] моллаш, лакха [illegible] Мархойорта [illegible] амбулаторешк, клубаш, библиотекаш, тикаш, [illegible]

юкъе ат1а мало санна, эттара сехаг1а б1арг т1аоттам а эттара кудедъе а дола ц1енош массе юрта а цхьаьй ц1енош да. Массанахьа, кхьметтел эттара хотараг1а уллача юрта а т1ехь, электрически лампаш йовг. Ц1енаг1а х1ане ца ванцц радио я.

Цхьаьна юрта ц1а кораддергдаш х1ана газеташ, журналаш, письмош ийца х1ара денна ноччальон наЯерга ца водаш. Лаьтта сийначе сигналенех хотташ санна, дукхача ц1енош т1ера лакха уваг1ьяха гу телевизорий антеннаш. Хан-хьаьхьа юрташкара юрташка удаш нах д1а-хьа кхуьлаш автобусаш я. Ц1еношкарча поарталашта а, т1ерча формашта а, беснашта а ховбеннаб нах.

Цифраш дукха юкъехххьаш дола къамаьл дешачоа беззе далац, аьле оал. Цхьабакъда, сона хетаргахьа, эттара хоаг1а мукъам болча цхалега санна лазург1а дог - доаг1аш, хезьачун дог а лерг а хьоатташ я укх тайпара цифраш: доаьал ерахьарча тхьаь итт сов1а [illegible] д1аха х1ана Нохч - Г1алг1ай республика хьеш йола тайп-тайпара промышленни продукци.

Бола беш ши эзар гаргга 1илмай балхло а, волаш 15 1илматохкама учреждени я республике. Х1ане дукхха ца йоллаш д1адоладеннача кердача денера шера 280 эзар гаргга бер деша дахад 547 школе. Цу школашка болх беш 12 эзар сов1а дьехархо ва. Алхала цхьан Назрани пайоне а 20 эзар гаргга бер да дешаш.

Берригаа нах дийша бола республика хилий д1ана Нохч - Г1алг1айчених.

Итт эзар гаргга унахо цхьа юкъарьхо тоне а йолаш 75 больница я республике. Шоай эрригагозала, кхз, дега й1осхая уннахошто дарбаш дера д1а а душ, ши эзар гаргга лори ялх эзарел ах шерен юкъара медицински болхло да республикe болх беш. Сона хетаргахьа уж цифраш х1арашта бахем баг1аргбоаш я.

СССР хьаьнча хано а т1ехьа дацар да хоашм шоай бовзте доацаш хиннача пайнахь д1ая шоай [illegible] доаш В. И. Ленина хьийдола [illegible] балхаш, поэтеш Советски пачхахьалкхене [illegible], эрсий метталера [illegible] Пушкина, Лермонтова, Чехова, Горьке, Маяковски, Гайдара, Фадеева, Островски [illegible] веденеш.

Халкъо аляха багаг1а дуваш хинначa фольклора доладенна шерa вахар довзийтан дола доккхайча [illegible] художественни литература. Ниттa [illegible] г1алг1ай литературни долгIаддашхаро [illegible] вай парте [illegible]

бохаш х1ама дац. Укхаза 1алламаие доккхача мийане хиннад хьалхьаьтта юкъера ленински доттаг1ал, из доттаг1ал да селлорча ахкхалега кхача вайца яхка вора болх [illegible] дешар.

Барттайна а шоайла в1ашагахьадолаш а дахача советски халкъий бокххача дезалах д1а а кхайтта, Советски 1алдала шолоаиша вайнахага йоазаторо хийнай шахьарча деррига къамий экономически а культурни а [illegible]. Деррига вай [illegible] овла халкъий доттаг1алах боала.

Къаьстта довккхал да йш беша х1ама да лакхлара говзал йоа дукхха поэташ прозаикачи вай республика хьалихар.

Доккхий декхараш да ше хьабьача писателашта парте хьалханна отталераш: к1оаргаг1а доалабахаре хулаш дола хувцамаш, хьаькхашта хьалхашйа уттае йоккхий, лоархIамера проблемаш, эттара хьалгаг1а б1аргаго вай коммунизмага хьоча новкъа дуьхьаьлаш уттаеш мел дар, дакха уж д1адахера, эттара хьалхаг1а хьалаца т1ехьале берсаге хургйолаш мел дар, ерригача шоай дозаллецашна д1ахьухьаь [illegible] а бовзарг а болаш хьахьувкха шоай произведенеш т1а вай турпала къахьегамхой — ниттa ма1ан доала да Коммунистически парте писателашта хьалхашна оттадаь декхар. Ниттa да вахаро ше царна хьалха доалар я. Шеко ц, вай писателашна сийлеца ца кхачаш дергхахьарах.

«Пятилетка [illegible] декхар да, халкъа вахара материальни а культурни а болрам дукха лакхолла 1аламдара»... Ниттa хьннед КПСС XXIV-ча съезда решенеш т1а. Ленински парте деш мел дол къахьегама нах парг1атаг1а, мел эзар долаш хилийтар дукхьа дешдa. Цунна кхм ц1аьхка а тешал ду ловаита. [illegible] берий упражденей воспитателашта, ниттa кхьчовна а укх шера 1-ча октябре дена алленча т1атоаргахьаь КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Советa, ВЦСПС-а баьча сецамо.

Укх т1ехьарча ах б1аь шера ч1оаг1а [illegible] Парте XXIV съезда решеноша кхачавиb а [illegible] укх гаргарча шерашка кхм д1а а [illegible] вай Мехка санна Нохч - Г1алг1айчен [illegible] мышленни предприятеш, колхозашкен совхозашкен [illegible]

«Маднеульски борд - обогатительни комбинат хьалхьоьдахкха» — [illegible] КПСС XXIV съезда Директиваш т1ера уж мут1араш Гуржег1а кхьханца бес бола металлурги хьалхьерашта программа хинна д1аьттад. Предприятеш [illegible] борда, даша, к1аьа, баритовх, [illegible] тайпа концентраташ.

Х1оккхул [illegible] комбинат. Укхаза [illegible] «Карьер-1». [illegible]

Маднеульски комбинатa бола [illegible] оборудовани [illegible]

парте Ленинградерчo [illegible]

Комбинат хьалхьаьра [illegible] карьер оахкаш я.

«Карьер-1» [illegible]

М. ДАТИКАШВИЛИ сур.
ТАСС фотохроника.

ГЕОЛОГА НИКЪ БОАККХАШ

Гази мехкдаьттех доллаш 130 сов1а моттиг хьайийллай - Малхбузен Сибарег1а (Тюменски область) 1953 шера дена. Царех ца1 Березовское яьар, дагадоацаш каралий. Вовлаш—геофизически методий нийкъосталца доахаш. Уж методаш баьхьан долаш хьагучаьннай доханен геологически лоттама бевгалозаш, къевстадаьд газ, мехкдаьтте довлла моттигаш мицтай.

Ниттa хьалхьаьнча даннеша торо хилийтай сивзжицаш яха, ковчен газа хьмаперан довгор хьалханкха. Цу тайпара 1алмагеофизика хийнадепаро, дукхха а халаг1ен чоалхане1ол хургдар уж дека, дукхха а дукхаг1а къахьегe, ахчен хьи доалe дезаргдар.

Березове кхача поселке эттара дьалха газ кораьыуй т1ехьаг1а, ахь а барх1 шу нийшар Малхбузен Сибарег1анах «замана гучаделар» яха доладалале.

Доашиа хана Малхбузен Сибарег1ен геологически доттагIа мицтаб, эттара «перспективнег1а йола, хьалхаг1а кхарарзааза ергйоаща районаш малаг1ач я ха дезаш дар. Из декхар толаме кхоачашде юкъ-юкъерча моттигашка гравиметрически аэромагнитни съемкаш, сейсмически зондированни речной сейсморазведкех — тюменски геофизикаша дагалаьа дерла способш цхьана тархьрца.

Цу дерригача х1амаша йоа хелийтар сихе ловкхамбоала хувцаман юкъахкаьа мара ца дезаш итт шера къа ца луш хьехна лаьттана [illegible]

ски сцена оттае. Геологотохкамо балхам геттара сецдалар сейсмологаша бевгалохь чулацача йоккхийча моттигашкаре мехкдаьтта гучадула доладенна хана. Т1енаха кхийтар мехкдаьтта доллaд моттиг [illegible] лаха езa. Х1аьта, кагахьа санна, 1961 шера1а Тюменски областе мехкдаьттен газ доалла цхьайтта моттиг караделе, укх т1ехьарча шерашка хоттане нийс кораьй!

Цхьабакъда, физико - географически хьалаш хала долаш, мехка промышленни центаршта гаьна йолча Тюменски областa, т1ехьаг1а мехкдаьттен газ деккаш хургйолча базана санна, ц1енхьатта уйла т1аьадийтара алхха запасаш кийна 1ацар, ахьан метте гулъенна, мехкдаьттен газ дукха доалаш хиларга диллачa шоай тайпара йола моттигаш яьар.

Кхетадеш да, эттара хьалхарча аргIанна хьаьлле тарлучe йола моттигаш масштабашна даькхача йоаккхийча структурашка хургйола. Цудухьа газ мехкдаьттен [illegible] йоаккхийча структурашна [illegible] геофизически балхаш. Моттигаш лехача хана шера [illegible] моттигаш шерaгa шерaгa [illegible]

В1аши [illegible] 1961 [illegible] 1968 шерага [illegible] 183 [illegible] километр, кийчъа структура 4000 [illegible] 1970 шера [illegible]

в1аьт1ехьдаьнна хьалхарьар 58.000 а шолаг1ар 7000 а [illegible] километр техка, х1аьта кхьан структурера моттиг юкъера лаьрх1ача 32 квадратни километр гара. 280 [illegible] квадратни километр [illegible]

Уж дерригa балхаш [illegible] баьхьан долаш газа мехкдаьттен доала йоккхий моттигаш: Березовское, Самотлорски, Мамонтовски, газ йолла Уренгойски, Заполярни, Медвежье, Ямбургски.

Сет т1аккхачарна, берза [illegible] долаш йолча Малхбузен Сибарег1а ерашца [illegible] геофизически съемкаша хьаьжархар сейсморазведкера балла [illegible] лакхьена.

Х1анза дукхаг1ча дешаь эттара перспективнег1а йолча районашка ду геологотохкама балхаш. Структурни [illegible] ду тохкамаш, х1аьта уж малаг1ее хьал т1а [illegible]

Малхбузен Сибарег1ерa мехкдаьттен газен йоаккхийча запасов 80 процент гаргга [illegible] запасаш к1еэнаг1а кхаьта йолла [illegible] Дахча [illegible] эффективность [illegible] я.

Лев ЦИВУЛИН,
Социалистически Къахьегама Турпал, Тюменски геологически управлене [illegible] геофизик.

(АПН).

[illegible] КРАЙ. [illegible] «Советское Россия» [illegible]

СУРТА [illegible]

Е. ЛОГВИНОВА сур.
ТАСС фотохроника.

Ленински Пачхальлкхени премей лауреата, халкъа писатела Ч. Айтматова книжкаша, 1алама хьовеш говзаш СССР хьалхe художника Г. Айтиева [illegible] сурташа, дукхача кхнча киргизски доаг1ачий болашна а санна, деррига социалистически къамий культуре дикаг1йола традицеш шийна д1а а йийца, шоай арг1анна болггадерча [illegible] д1аьхий ду деррига советски халкъа духовни вахар. Киргизски художникаш даийна сурташ, кинофильмаш, музыкальни литература произведенеш, шоай къаьстта, къамой болгаламаш бол на а ен, вай [illegible] тайп-тайпарча халкъехъ дола хала кхетаеш царна езаш дуйна д1аттеай. Цо хьахьокх [illegible] парте къамий политика [illegible]

Х1анз коммунизм шерра хьалхе хана, къаьстта сихъенна [illegible] культураш [illegible] в1аши уж д1аьхий хилареш процесс, сиддениад Советий мехкe халкъашта юкъе духовни вуккъаш Ш1е-хьа кедела. Бенгалa, цу дерригача къамашен народностейш [illegible] а хилла къамагета юкъерча бувзамийн кхьона [illegible]

[illegible]

Рогалнана [illegible] Советски 1алдал [illegible] 17 эзар сов1а [illegible]

лаш республика арадуха [illegible] сов1а районни, областной, республикански газеташ, журналий [illegible] Кенатеха арадаьккхад 1илман знаней тайп-тайпарча доакъашта лаьрх1а 63 терминологически словарь, киргизски метталa толкови словарь, арабиккa нийхьаш ба дукхача томах даьчa болх — Киргизски Советски Энциклопеди.

Образовани, искусство, культура дег1адахаро — цу дерригача х1амашa киргизашта новкъостал ду шоай тасовски говзал, талантш йиззa хьеалдара. Къахьега нах дерригача халкъе лоавх1аш [illegible] деше бe тханнигa. Социалистически Къахьегама Турпала металлурга Ташов Сайдалана, [illegible] Сулеймановe Кульсарайна, [illegible] Нигоева Садата, деррига киргизски халкъа а санна, ловлах [illegible] сега хила болг1аш бола лоарх1аш болаш сай деллaш бe!

КПСС XXIV съезда Отчетни доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретаро Л. И. Брежнева [illegible] Советски Социалистически Республикаш Союз [illegible] Киргизе коммунисташа, республикерчa берригача къахьегамхоша [illegible] 50 ленински КПСС ЦК политикe [illegible] республикий [illegible] СССР [illegible]

кергдоахча вешарий доттаг1ало доаьал барт дуц хьалхаш.

Х1ара шера ч1оаг1лу республикашта юкъера производственни бувзамаш. Культура [illegible] сийдаьхь-йоаккхача социалистически Даьхе даьтe тайп-тайпарча халкъаша, Республика промышленностен юрта болхамен къахьегамхой дика традицеш а хиина д1аоттад мехка хьалхлаттача халкъашта караг1даьний дика [illegible] д1ателга [illegible] Тха культурни [illegible] республикий литературни искусстве декадаш, месячникаш деага. Укх денош Киргизе чакхдаьлар СССР хьаь 50 шу дизара хетадаь искусствий доккха ц1ей. Союзни автономни республикий дикаг1йолча артистически коллективаша шоай творчество гайтар. Джайлоо, заводашка, концертни залашкен театрашкен, юртарчa клубашка а культура к1оношка а дийкар эрсий, украински, узбекий, татарий илли.

Дог уваоттадаш йола [illegible] республикашна [illegible] Киргизстана халкъо болхам дег1абоалабарга. Уж дул [illegible] дукхаг1а капиталовложенеш. Республика къаман доход 40,2 процент даккхаргад, х1аьта промышленни производства объем — 55 процент. Д1ахо [illegible] строени, сийлa бесаш дола металлурги, [illegible] промышленность, [illegible]

Киргизски ССР дьаьно, [illegible] парте XXIV исторически съезда [illegible]

[illegible] Пятилетка [illegible] шера заданеш промышленни продукци хьаьра 25 декабрь [illegible] т1аккхачам [illegible] СССР Совета Министрий Советен ВЦСПС-еа карара хийн т1а [illegible] республикан Сийлахьа юбилейна — ССР Союз хьаь 50 шу дизара [illegible] республика промышленности къахьегамхоша [illegible] Хоттамо т1аккхачаь [illegible] юбилейна шера [illegible]

Киргизски халкъ, берригa советски нах а санна, [illegible] Коммунистически парте [illegible] кулгаддарo.

Вай масене а доккхал ду шоай сийлахь-йоаккхача социалистически Даьхех халкъий дукхача [illegible] Коммунизм [illegible]

(ТАСС).

ЕЗАШ ХЕРЖА ПРОФЕССИ

МЕХКДАЬТТАХО! Хьанкара [illegible] херж [illegible] д1аьта а. Ниттa херж [illegible] Касумов Ахьмада. Цунна [illegible] мехкдаьтта [illegible] Х1аьта, «Октябрьнефтъ» мехкдаьтте газе йоахана управлени Гудермесски районни инженерно-технологически службе [illegible] гудермесски доккхьанe г1олле [illegible] бaлa беш.

— Касумов б1аргаго беззам бале, малхбузан гудермесcерча [illegible] тхьаь пхийтта йола скважине [illegible] — аьлар тхоа служба инженера Фертунаничаьа Лидия Ивановне. — Шо [illegible] Х1ана аьнча, шийна т1адалла болч [illegible] сег ва Ахьмад, — т1атехар Лидия Ивановна.

Гудермеса малхбузехьарча доккхьанцa г1олла йолар тхa [illegible] Гудермес — машинишкахойн г1ишлошьераян город. [illegible] Массехк километр кхы никъ бича тхо д1акхачаь номер тхьаь пхийтта йолча скважине. Бакъда, тхо [illegible] — Ах сахьат хургда уххазара бола йисте а бахкна Ахьмадар Новогрозне шаьдал, — аьлар тхога, цига аргIанара аьлла д1ахьош [illegible] оператора Борхаджиев Рамзана. Юлц а Новогрозный хура мехкдаьттахой поселке [illegible]

...Батугина [illegible] Ахьмада.

— Массейе а санна бола бу из. Тха [illegible] Уж йе [illegible] Царна бa са [illegible] Ахьмада.

Из бакьда, [illegible] Толиаша [illegible] шоай задани службе [illegible] Царгa а «Октябрьнефте» НГДУ [illegible] Касумова [illegible]

Ниттa [illegible] Ахьмада [illegible]

Тхьаь пхийтта [illegible] хьалхьега [illegible]

Бирал. Тайп - тайпара хуа [illegible] Ахьмада [illegible]

Ниттaхьа мара дагаваг1ан Ахьмада ва. Х1аьта барх1 шу даьнна к1ант вар из дуцан т1а эттара дукхаг1а дуьна еза сег — шера 1948 шера кхелхача хана. Бакъда, хьaнах бо хьаьвзар. Пачхахьалкхено г1о дир: дая, т1адувха мах бейцан лар, школе деша вахийтар. Ниттa ю вай мехка берий йоакхо.

Д1аьо а деша йиш йолаш вар Ахьмад 1960 шера балха ваха лаьрх1ача хана. Болх а беш сайрайнарча школе деша лаьрх1а вола Ахьмад къахьега воллевар Киргизски ССР-е, Куршабски районерча «Ферганефтеразведка» тресте.

Атта хаьар хиьаьанна. Хеттa з1амига вар, цхьанккха балхa говзал яцар. Цул сов1а, цхьа меттаг1а йола говзал яцар [illegible] караерзa даьрх1ар, бурильщик хила лаьрх1ар [illegible] Цу дерригeва а дукха къахьегам, ма д1абехар хургеода мехкдаьттахочунгара. Цудухьa [illegible] Х1аьтa мар кунa г1о а дир.

Д1оуздар дениш. Сиакаг1а [illegible] мехкдаьтта [illegible] Ахьмада, [illegible] Киргистана [illegible] г1олла...

Цу тресте [illegible] шера бола бер Касумов. Цу [illegible] йоаккха говзал йола бурильщик хилар [illegible] 1954 шера Ахьмада [illegible] — Мареи. [illegible]

[illegible] Нохч-Г1алг1ай АССР [illegible] Ахьмад [illegible] Ахьмада. Мехкдаьтта [illegible] «Гудермеснефте» НПУ [illegible] мехкдаьтта [illegible] бурув тохара буровой [illegible] Ахьмада [illegible]

дукха ца яьлла ерригача [illegible] лакхдии д1айовзийтар [illegible] ший к1и.

Кхоттa шу д1адахьнад цу ха [illegible] Цу юкъа дукхха а тайпа балхаш даьа Касумова. Цунна йоккха опыт йола мехкдаьттахо, кхоаг1ча разряда оператор хинна. Итт шу да [illegible] операторалда болх бу. Бакъда, дукхьа операторий [illegible] трактора т1а болх беш. «Оператор - универсал» — ниттa [illegible] новкъосталш.

— Доккха хьинар долаш сег ва Касумов, бохаp инженерно-технологически службе хьалхаро Лидия Т1ахiра.

— Тха йовхаме [illegible]

[illegible] Ахьмада [illegible]

— Х1ана [illegible] мехкдаьтта [illegible] Ахьмада. [illegible] мехкдаьттахо [illegible]

Ниттa, [illegible] коммунистически къахьегама ударник, Касумов Ахьмада. [illegible] Ахьмада [illegible] мехкдаьттан [illegible] Царца [illegible] СССР-a [illegible] промышленности министерства [illegible] Центральни Комитетa [illegible] грамота я.

Ниттa, вай [illegible] Ахьмада. Х1аьта [illegible]

Ю. ЮСУПОВ.

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕРАШ

ДОАГIАШ ДЕННА СОВГIАТ

ХIара сиха вахаре хила тарлу тIехьагIа ма а цецваккхаш дола доккха хIама карагIдоьлаш цIакхха лицхургдоца ди доагIаш. Иштта минута хул а на хоьш деш хьахтар на ди пионера Аушева Казбека а.

Урокаш йисте йоалаш латтача хана директора кабинете чулийкар Казбек. Шийх дахьна гIалат доацандаь, сендухьа вийхав хьох со яхаш, шекаьлца вар кIаьнк. Директора кабинете вагIа чурча гIулакхий министерства политотдела инспектор, лейтенант А. А. Дацаев бIаргавайча сапаргIата дьалар Казбека. Уж вIаший бовзийташ дола цхьа хIама ийсделладар цуи вахаре.

...ТIаккха школьни линейка хилар. Цига школа - интерната директора Г. С. Аллахвердяна аьлар:

— Вай советски халкъо дукха кхебаьб ший дола турпалхой. Цар шоай денал гойтад бирсача тIем тIа. Тахан къахьегаме декхараш кхоачашдеча а турпала гIулакхаш гойтош дах вай халкъ. Турпалхой хьахул тIема хана еанна нах машаре бадача хана а. Денал хьокха дезаш минут этача гучабоал уж вайна юкъе.

— Тахан, — йоах дIахо директора — вай школа 3-ча классерча дешархочун Аушева Казбека карагIдаьннар денал дола гIулакх да, цох ала мегаргда турпалхо.

Вай кьоанача дешархочо пионеро Аушева Казбека нонкъостал хьар бахьан долаш милицес лаьцар дукхача мерашка наха ххераме зуламаш деш лийна вокхха преступник.

Директора тIехьа къамаьл де доал лу республика чурча гIулакхий политотдела инспектора, лейтенанта А. А. Дацаева. Цо бартал оал школа хьехархой коллектива, комсомольски, пионерски организацешта Аушев Казбек мо денал дола, хьаькъал дола майра дешархо кхевараш.

ТIаккха Iоадеш Нохч - ГIалгIай чурча гIулакхий министра приказ. Цу тIа йоах: «Кхераме зуламхо лацара чурча гIулакхий органашта гIо деш ший денал гучадаьккхарах Грозненски шурий совхоза № 5 йолча школа - интерната 3-ча класса дешархочоа Аушева Казбека совгIата «Кварц-401» яха транзистор-приемник лойла».

Массане чIоагIа тIоараш тох. ТIаккха лейтенанта Дацаева совгIат дIалу Казбека, чурча гIулакхий министерства шерагIа цуп доккха баркал оалаш.

Казбека хIана 13 шу мара даьннадац. Нийсача наькъа хьалхара кор турпала баьккхаб цо. ДIахо цун хьалхашка ба бIаьха вехара накъ. Цхьабакъда, вай тешаш да хало тIоакхьачар аьнна Казбек ший деналах вохаргвоацилга.

СУРТА ТIА: лейтенант воп. Дацаев пионера Аушева Казбека совгIат дIалуш ва.

Л. Рудене тексти сурт.

ЗУЛАМХО КIАЛХАРВОАЛИЙТАРГВАЦ

Оперативни автомашинаш лакхаш вар Урус - Мартана РОВД госавтоинспектор Тахаев Ваха. Цун уллув вагIа угрозыска инспектор, милице вокхагIвола лейтенант Амадов Лаьча. Шаккхе чIогIа кIаьдвенна ва. Ах бийса ялийча хана нибарах баьна меттара гIоаттабаьб уж.

Районa доакон тIа денна зулам хиннад. Воазаш воаха шофер сига машин тIа а тоха дIадахав. Малав из? МалагIча автобоахама я из машина? Цу атта доацача ший хаттара жоп дала декхаркйла ба уж. ХIанзаа цар гучадаьнна цхьаккха хIама дац. Грозненча атттех автобоахаме хьежаб уж.

— Iема вац со вайда боаца рапорт кулгалхошка тела, — яхаш дIахьа са доах автоинспектора.

— Сагот ма де, Ваха, хорорга уж-м! ДагавоагIий хьона мотоциклист? Оалаш махкаларе, ворхI доаи тIехьашка ваьннавале а, кIалхар мича ваьлар из.

...Из баьсти хиннадар. Мания волаш ГIойтIа мотоцикл тIатеха саг вожа а вах тIаккха юрта йисте из дIа а кхесса ведда хIавахаар зулам хьар. Цо таман яктар, хIана аьнча мотоцикла мирхахи номерахи цун хьолаха йиш ма яй.

ТIаккха сендухьа гIерт из хьайла вала?

Зулам дах меттиг тIейахача тIехьагIа госавтоинспекце телефон техар Ваххс. Иштта хинна мотоцикл цун хьалхарча бус Заводской райнонера лоачъаь хIайгалга гучадаьлар.

Юртахоца къамаьл дича хайра цу дийнахь мотоцикл хаикаш лийвар 20—25 шу даьна хила мегаш зIемига саг хиннилга. Цхьан йоIо дийцар цоашта лоалаха белхий беча ГIойтIара мотоцикл зIамига сагденилга. Из ше хьалха деза догдоаха цхьа йоI йолча венза хиннавар. Цу йоIаца дийцачул тIехьагIа гучадаьлар из Надтеречни юртара волга. Цун цIен тайпан цIен хац шийна ялар цо.

Надтеречне сарахь кхаьчар. Цу сальнате участковый инспектор лехар. Цунга дIадийцар ГIойтIа хиннар.

— Деррига кхеталеш да, — аьлар участкове. Из Арсемиров Салман хила везаш ва. Из сехьа сарахь цхьайяхьера цIавагIаш а ма вар. Из волча бахар уж.

Нийсса хьайийдав Салман ше вар. Милице болхлой бIаргагушве а сакхийна хургдав хи цун уж ловзаена баьлха боацилга. Юхьвала нийсь ца буташ доаь хаттараш шийга де баьна бахьдар хьа ца дийнача валанзар из..

Кху тайпа зуламаш даьраш а гучабахабийза. Лаьча отделе дежурство лелаеш вар, хIаьта Ваха оперативни боалкарчун декхар кхоачашдеш. Са тоссача хана телефон техар отделе, Урус-Мартана юртарча цхьан цIенах чIега я баьнна, чуаьнача къуно дукха хIамаш йихьай, аьнна.

Дийнахь лоалахошта цу цIен гонахьа кхеташ цхьа тешаш боацо зIамига саг вайнавар. Къайле латтача коа неIарга хьежаш, голахье зуаш лелаш хиннавар из. ТIаккха лоалахоша цун сибат хьадийначул тIехьагIа дIа а вала ший кабинете ухача суртех неI йица юхавера из. Цу сурта тIа хионача зIамигача сага сибат шийна цига вайначул тIера хьит аьлар кхьа кхалесто.

Цул тIехьагIа Амадов Лаьча верте вола оперативни групна сиха ГехтIа яхар. Хьалха лаьца хиннен хIана кхьоалдоах милице дегабуаш бени хиннар волча уж хIакхаьчача из цIагIа вийсвалазар. ТIаккха из воазаш болча чуувтта баьна цхьа ковкъост волча хинна хIамаш а тIехьа милице хьоволанир из.

ХIара нердача хано цаI шоалагIвоа тара доака гIулакхаш дукхьадоах Лаьчина. Дукха вийслу бIаьха вийс беша мара лара дора ца йоагIаш. Къьастта дала хул кхьа тIа зулам дах автомашинаца дIаваххар хьалха, хIаьта хIане нар лохар а цу тайпарчарех цаI ва. Бахьда моалагIа нийсь бухсоашах кхоачебале безаш ба. КIалхарвоаргваш из зулам деннар а.

М. ЛЬЯНОВ,
милице майор.

ХIАЬТА КУЛГАЛХОЙ-м ШЕК БАЦ

Малар кортах а даьнна Шелковской станице шоай гIулакхна дIа-хьа уха нах ца буташ лелаш вар из. Цигга милиционер тIа в ххьача Iочувигар корзагIваьннар Шелковской райотдела милице. Милице бийса а яьккха IуIрийна цIавахийтар къаракъа доттагIа. Цо лелаьдь ззйй доаца гIулакхаш бакьан ца белхе оавр лехаш тIехьа кхьхт дахийтар милицера Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза кулгалхошка. Кхоъ-бийь бутт кхар мо хе яьлча а цхьаккхя тайпара жоп даннар царгара.

Цу дешах лаьца колхоза парткома секретараца воп. Голышевка къамаьл деш гучадаьлар малараш а мелаш къахьегаме а, производственни а дисциплина телхаеш деларашца колхозе боагIача тайпара къовсам ца лоттабелга.

Вай тамаш йой а колхоза кулгалхоша башха теркал а дац шоай коллектива юкъерча нахагара дукла ззйй доаца гIулакхаш.

Къаракъ менна балха веча а вытрезвителе е милице вигача а белхе оаш шоай бIохло.

Царна кхь баьлча, санна лол «ЧечингушводстройПМК-3 кулгалхой а. Дуклаьа укх шера 6 бетта цу коллективера 26 саг тIехьа даьнна къаракъ мелаш общественни порядок телхаярах милице чувигга хиннав. ХIаьта милице яьйтача 10 сообщенна 2 мара жоп дайтадаш кулгалхоша.

Наха кхетам балара болх этта гIулакх даь. ГIалат даьнна саь ийсача ноаьгьа воьккхдш дукха къахьета лаза. - Цхьабакъда ПМК-3 кулгалхоша уж дешаш къестадаш шоай корта лоадаш. ГIалат ваьннар, шоай бозаш хилча, цхьаккха хIама гунаьь доацаш санна аут.

Дукха къаракъ мена шоа дегI дIадахьа из могаш улла тIа улача бIарга а вайна милица чувигар шофер С. П. Горбунов. Цу даьлах ПМК-3 кулгалхоша нох Горбунов коллективе бохне озургаш ховн бер милис.

Кулгалхоша йуц доа колектива, на дуккаш а милицега цаьккха тайпара жоп а ца дайташ бакьара дIаьалаьнха хийийтар нох Горбунов. Цох тIаьккха бу лар?! Ба болх а, бошар шоай шофер хIамаш дайтале вальдер. Сентябрь бетта шоаьаь цхьа [illegible] хIамаш кхьарах хIана [illegible] гражданин Горбунов. Цхьа [illegible] да, партийни, профсоюзни комсомольски организацеш шоай хиннахье порцагIьмммаларе, цхьан хана дика болхло лоархIаш хиннача шофера Горбунова дош тIехан суде дуаца дезаш хургдацар.

Иштта, [illegible] коллектива юкъера идейно-кхетама болх Шелковской райно кулгалхоша а. Байнача 6 бетта маларш мелаш общественни порядок талхарах цу организацера 10 саг белхе ва найвал милице райотдела. Райно кпресагIа йиъ представлени яхийтача цхьаккха а жоп деннадац милицега.

Къахьегаме производственни дисциплина вочо кьале хилар бахьан долеш кест-кеста нийсну укхаза тайп-тайпара хатараш, шоарча гIулакхаш. Масала, Шелковской станицерча культмаге гучадаьннац 9 шар сом ахча тоъаш доацилга. Цу тайпара гIулакх хиннаг, цу станицерча, дукхагIволча мок беча точкашка а. Тавишна, складашка болх бераш кест-кеста е балхара дIайахх боаш е суде бола безаш нийсла уххаь.

Цхьабакъда, хьагучех шоай коллективера хьах тоадара, [illegible] дIадайара совета [illegible] тара хьт райно [illegible] С. В. Мармаров партийни организацеш секретара О. А. Шамдинова.»

Укх статьяца са аш гIерташ Шелковской райнона массанахье а гIулакх иштта воча хьале да, аьнна. Районе хIанага цу хано дIа мадаххара шоай коллективашка бешбола кхетама болх даьн эргабоахам тоабеш йола колхозаш, предприятеш, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Царед цаI а «Коминтерн» яхе колхоз. Цу коллективе перуний мел зIенига хиларех теркал ше аш йитац. Къахьегама а, производственни а, общественни а бокъонаш телхаечунгера доагIар дизза хьалех цуй вокхьостаца, коллектива хьалхашка жоп долийт хуга. ГIалат букьларшо арахех боах, цхьанкха тайпара поспрительни ковткъостал ца деш, балтал ца боахаш бут. Иштта шоай коллективе къахьегама производственни дисциплина ловгара - дегга зикергIе товара цакадаш тIакьохаш доаттабеш хьабоагIа волнове правления, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

В. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ.

[illegible]

ЧЕМПИОНКАХ ДОЛА ФИЛЬМ

Документальни фильмий Центральни студе арахийцад СССР-ей, Европа, дунени, олимпийски ловзарийн абсолютни чемпионка йолча спортивни гимнастке Турищева Людмилайх дола фильм.

Цу фильма сценарий язйинав Б. Колеснивкнас, режиссер ва Н. Голейн, операторш ба Ю. Леонгардтен Р. Петросьян. Фильма автораша хьахьата хьагойт Л. Турищева спорте лаххаленашка йоалаь хала никъ. Порьньнна спортсмена вайна гу бехктехкаморна яхьашка, тренировкашка, шо деша хIача Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен университета аудиторешка, дахо города уламцашка.

Касута «Дунен чемпионка» яха из фильм вай республика кинотеатрашка кхоачарга.

Ш. САЛМАНОВ.

ФУТБОЛ

Самаркандерь С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе Грозненский «Терека» ГорьКера «Волга» лайнар СССР футбольни чемпионата шоалагIча групни арцIенарча тура. Дукхаш вах гулбеннабар 4-ча зона лайнараш довзача матчага хьежа.

ВIашагIкхетар хIалолханир грозненский атаками. Юххьенцахча минутехва лиаш хьалаьца инициатива хьалхара тайм чекхьялалца дIалийшшзар вай футболисташа. ХIаьта «Волга» защитникаша фо лорайора шоай наIараш. Цул совгIа кхераме ер горьковчинаша наг-нагахь ши нийна контратакаш а. Цхьан команда соьле на йоацивол счет [illegible] болаш цецхьалда хьалхара тайм.

ШоалагIча тайме «Терека» дари яьча атакех цаI 58-ча минуте А. Савенкос хьекий наIарашка бургаш чу а тоххар чекхьаьлар. Из счет хурцалехаьзо вIашагIкхетар чекхьаьлица.

ХIанз вай команда 30 шарт гайзачул тIехьагIа 30 очко а йолаш 4-ча зона хидер а. 7-ча октябре С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе Владикавказа «Мотор» командаца лоазаргIа «Терек».

С. МУТАЛИЕВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕШАРХОШТА — АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Лакха культура, образовани, кIоаргга общественни синкхетам, нравственни дика гIулакхаш доахаш, бркъа идейни кхетам бола нах хьалхебеш, царна коммунистически хьехам дуча къкза къовсам латт тахахарча вай вахарца тарлургдоацача, дIалхача замах юхедисача гIулакхашца. Царех ца дына гIулакхаш а.

Парте массаза а йоккха йоаххо ю советски нана атеистически кхетам балара. Коммунистически парте Программа тIа яьннад: «Хадавиза, шерра лоаттае еза Iилма - атеистически пропаганда, сабборагIа дIадоваийта деза дIицкхача хана нах Iелама стихийни низашех социальни Iоткъамох тоIабь а Iаламех общественни яилаьех бокъонца дола бахьанаш ца довзаш а хилара кIийлен тIа хьахинна дына хьехамаш бакъ ца хилар».

Къьастта лоархIам болаш да хьатIакхувча тIехьенна атеистически кхетам балар, цуна дуне, общество, вахар материалистически ларда тIа дIадовзийтар.

Цхьаккха бер дунен чу далац цхьа хьайда ды болаш, шийна цхьа идея яхьаш. Доккха ме хул хьахул цун кхетам. Вер хIама довзара тIера хул, вахара яьлеш кIезига йоаза бер этта теш шийга дIаьвиннаьох, цудухьа сиха дIаш по шийга бу хьехам. Цун хьисап а дах бера лийса. Iилма ларда тIара хьехам бар боккха лоархIам болаш да. Бера кхетам дуча этара докккагIдола дакъа лоаш школаш дезалон.

Школьни программа тIа деккар а дах оттадаь дешархошта атеистически кхетам лула. Из кхоачашду цига школе бераша мукъадоаккхача сахьатеш урокаш тIа доацача хинен царца беча кхетаме балха тIа. хIаьта иштта предметаш хьехача хана а, къьастта физика, хими, биологи, зоологи санна дола Iаламах лаьца Iилмаш хьехача урокаш тIа.

Дешархошта атеистически кхетам балар бокхача лоархIаме гIулакх долга дика довзаш хила, цуна дуваладенна шийна хьалхашка латта деккар дизза кхетIа а кхочашде а декхарийла ва хIара хьехархо, школа, бера да, нана. Вай республикерча дукхагIча школаша мадоаргIара кхочашду из гIулакх.

Укх кердача дешара шера цу хьакъехьа школаша беш болх болх бувна хьалха ма лий. Цудухьа, масала, хьожаргда вай дIадахача дешара шера бераашта атеистически кхетам балара болх коммунист Ахтаханова Тумиша директор йолча Урус-Мартанерча 16-ча школа-интерната хьехархоша иштта баьб. Цар тайп-тайпара атеистически лекцеш йийшар, беседаш йо бераште.

Дешархой теркам чIоагIа тIеозаш яр, масала, интерната лоро Дукаев Вахас 6—10 классашка деша ягIача йийгашта яь «Медицинех хьежача наха лаладу гIулакхаш» яха беседа. Сага догI миштад а малагIча маьженет латт а довзийта анатоми, цар мишта болх бу хьахойта физиологи, лазар хиларца дувзадена органашма чухь хула хувпамаш Iомалу паталоги санна а кхьдола а медицина доакъош ца довзача хьежача нахага уназочоа дарба дулургдоацилга дIахайтар лепавхошта. ХIама массехи бIаьзза, массехи эззза доккхагIа дийа хьаьбокхаш йолча микроскопаш мара сага бIаргаго йиш йоаца лазар хьеку микробаш, бактереш фуй ца хоача хьежача нахага дарба дулургдаш цамогаш хиннача сага, аьлар цо. Хьежараша тIехьабиса, дешенза а кхетам кIезига бола а баьде нах Iехаьбу, царгара хIамилгаш йоах.

Преподавателa Грищнева Таисия Ивановнас дешархошта йийшар «Iилмо дынна лоаттабеча къовсамаш» йола лекци. Цо дика доашхаш дIадовзийтар Iилма адамий экономически вахар дегIа хьоьа цхьана дегIадоагIаш хилар. Iилма ларда тIа мара Iалашахи адамий обществахи дола ла кхаш довза йиш йоацаш хилар а.

Дуненах дола дына дайваш харцхьар дика, тешаш [illegible] хIана космос [illegible] доахача толамаша, космонавташ [illegible] Дина хьехамагIа [illegible] болаш хIана [illegible] хьажа аппараташ Бетта тIа, Венера тIа, кхьча планеташ тIа хкоачаш а хоача ина болаш а хилар. Саг Бетта тIа валар, Дьло яхар [illegible] даларе Iалама уж къайленаш йовзаргхьар сага.

Иштта атеистически тема гIа йола лекцеш йийшай йийгашта хьехархоша Бычкова Лариса Максимовнас, Бреслер Вера Александровнас, Гонорская Лариса Евгеньевнас, интерната директора Ахтаханова Тумишас.

Ахтахановас боккха теркам тIабохийт йийгашта атеистически кхетам балара, царех дукхагIа дукхагIъяраш нохчий йийгашца хиларех тарра, исламо хкалсагIнаьнихха боккъо йоацача йовнхаш хилар царна дIадовзийтара.

Укхаза дешархошта кIоаргга атеистически кхетам лу географе, физика, биологе урокаш тIа а.

Хьехархоша беча атеистически балхал совгIа, комсомольски организацe хьадхления йийгаша шоай шоай общежите ю дина дукхьалара «Ислам хкалсагI» яхача тамагIа йола беседаш, дина дукхьаларча кинофильмашка хьеж. ДIадахача шера уж хьежар «Галилео Галилей», «Борьба тIара моркаш», яхача фильмашка.

Коммунистически идеалех шеко йоацаш тешаргвола, социалистически Даьхе дукхаезаргйола патриот хьалххе йиш цу чувие кIоаргга атеистически кхетам ца белча. Из дика кхетаду Урус-Мартанерча кхалнаькьа интерната хьехархоша.

Ю. ТЕГАЛОВ.

МОСКВА. Укх денношка Л. Н. Толстой -ваь да хьатIавахочам Девичье поле яхача скверо цун памятник хьаадийлад. Памятника автор — скульптор А. М. Портянко, архитекторaш — В. В. Богданов В. И. Соколова.
СУРТА ТIА: сийлахь - воккхочa язъдархоча памятник.
ТАСС фотохроника.

ШОАЙ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономин хьаь 50 шу дизара динача гIулакхаща наькъалахара Ведена района беррагIча къахьегамхоша санна лакхха социалистически декхараш тIайийад культпросветучреждений болхлоша а. Цар лерхI укх дезача шера къахьегамхошта а бахача наха а юкъе зIенига болча культурно-массови наха коммунистически кхетам баларех болх айбе.

ХIана района масса йолча клубешек юртарча культура цIенойшкех дукха лекцеш еш, тайп-тайпара беседаш ю. Нохч-ГIалгIайчене дахача къамий доттагIален сабреваш ю. Ийсайн боаран лаьха болаш цу тайпара гIулакхаш дика чакхдоах Элистанжин Гуник яхача юрташкарча культура цIенойша а. Района дикагIчарех лоархIаш а цар художественни самодеятельность а.

Ерригача района коллективашка дакъа лоацаш 2350 саг ва. Царна юкъе концерташка хьйнаре лакъа лоацаш 880 нохчий кхалсаг я. Ала деза хьалхарча шерашка хиннача дукхагIа уж болца. ХIаьта Киров-Юрт, Элистанжи, Белгатой яхача юртарча культура цIеной самодеятельноста юкъе дукхагIа бераш ххалнах ба.

Тахан тха района культура учрежденешта хьалхашка латташ ша декхар да. Хьалхар декхар да кастта хургйоача республиканиски художественни самодеятельноста хьежар хулаш махкагIа дакъа лацара кийчо яр. ШоллагIа декхар да тIадоагIача IаI культура учрежденеш цIенеи йайхех хургIолаш тоаяр. Царна доагор IаIашдар. ДIгадахь Iаьо хьахьекхар цу гIулакхе цхьаккха тайпара мело е йиш йоацилга. Цудухьа дукхагIа йолча клубашех библиотекашех хIанзале чакхдаьхха ремонтии балхаш IалашIдаьа доагор. Iана дика кийчо яоц белгалбаьннаб Сельмента тхех, Элистанжи, Гуни, Махкеты, Агишты, Веной, иштта кхьча юрташкарча культура цIенойи клубийж болхлой. Иштта Iана ший хиниахьа кийчо хьй массайолча библиотекашка а.

Цу бехктокхамеча балха теламаш дука торо хургьацар моттигерча партийни советски организацеш гIо даь децаре. Къьастта дика гIо дно культболхлошта колхозашех Веденски лесхозо.

Х. БИТИМИРОВ,
Ведена района культура отдела заведующий.

ДIадахача шоатта дийнахь Нохчий-Юрта района къахьегамхой болча хьошаIта баьхка хилар Дагестански АССР город Хасав-Юртара, вай республика Гудермесски, Веденски, Советски районий вокалаш.

СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дизара хетадаь доттагIала вIашагIкхетар митингаца дIадолаелар. Цига къамаьлаш дир КПСС Ножай-Юрта райкома хьалхарча секретара В. А. Янгульбаева, КПСС Хасав-Юрта горкома хьалхарча секретара Н. Н. Ткаченкос, КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара А. А. Чайкина, кхьгар.

Цар белгалдаьккхар цхьа республикей лоалахарча районашта юкъера доттагIал дIа тIехьа чIоагIлуш латтилга, дезача юбилейшта кечьабоалача шоай районий къахьегамхошта каратIаьннарех дийцар.

Фусамдай а хьоьший а художественни самодеятельноста коллективаша доккха концерт гойтар. Ленанах, партех, Даьхенах, халкьий доттагIалах лаьца дукха иллеш дакьар, халхараш дир цига.

ТIаккха хьалхавлара говраш хахкар, кIалкхетаргах летар цу районашкара баьхка спортсменаш. Доккха цIей дезадь гIалбаха, безам цахадаш къьастар хьоьший а фусамдай а.

СУРТА ТIА: художественни самодеятельноста концертага хьежаш ба вIашагIкхийттараш.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

[illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 октябрь

[illegible] — Передачай программа. [illegible] 21.15 — «Ха». Информационни программа. [illegible] Грузера ритмаш. Фильм-концерт. 22.05 — Кердадараш. Передачай программа.

6 октябрь

[illegible] — Передачай программа. [illegible] 18.30 — Хоамаш, реклама. [illegible] 19.70 — СССР вIашагIкхеттарна 50 шу дизарга. Украински ССР-а киноискусство. [illegible] Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Динамо» (Москва). [illegible] 21.45 — [illegible] Молдавски ССР. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

5 октябрь

6.30 — Юртара хабар (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш [illegible] программашка гIоаза. 6.55 — Хоттамаш музыкальни антракта. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердало» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.35 — «ДоттагIал» яха концерт (гIалгIай меттала). 8.40 — КПСС-а 24-ча съезда сецаламаш кхоачашде. «Юртара коммунисташ балхе». (гIалгIай меттала). 10.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 10.15 — Доалдара [illegible] (эрсий меттала). 10.35 — Района [illegible] КПСС-а Шалинсин района хьалхарча секретара Осмаева выступлени (нохчий меттала). 16.45 — СССР а Нохч-ГIалгIайчен автономи а 50 шу дизара. [illegible] (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). [illegible] (эрсий меттала).

6 октябрь

6.30 — Юртара Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш [illegible] программашка гIоаза. 6.55 — Хоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — «Ленинан весть» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.35 — Концерт (эрсий меттала). 8.45 — «Пропагандиста гонахь» яха беседа (эрсий меттала). 10.00 — [illegible] (нохчий меттала). 10.15 — Технически кердадараш [illegible] (эрсий меттала). 10.35 — Производство [illegible] концерт (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолага Грозни мархаш а йолаш, [illegible] темпаратура республике гIолар 11—16 градусе Грозни 14—16 градусе йоалаш дийна дола а тарлу.

Метеослужба.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051 г. Грозный-51, Ленина улица, 11 (2-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора зам. — 3-30-11; [illegible] секретара — 3-34-30; [illegible] — 3-41-49; [illegible] — 3-42-30; [illegible] — 3-42-28; [illegible] бухгалтерии — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина 11, (2-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря—3-34-30; отделов партийной жизни культуры — 3-41-49; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типографи на-на «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

С00384. Заказ № 2302.